

Lokale Monitor Werk, Inkomen en Zorg 2012

Het sociaal beleid van gemeenten

Lokale Monitor Werk, Inkomen en Zorg 2012

Het sociaal beleid van gemeenten

Colofon:

Uitgave:	Stichting FNV Pers
Onderzoek:	Gonca Akyar, Patricia Jorissen, Tamanja Edzes en Dirk Kloosterboer (FNV Afdeling Lokaal Beleid)
Productie en eindredactie:	FNV Marketing & Communicatie
Vormgeving:	FNV Repro
Foto omslag:	Hollandse Hoogte
Druk:	Grafimedia De Bruijn

April 2012

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	7
Methode	15
Werk	17
Inkomen	27
Zorg	35
Bijlage 1: De rol van politieke partijen	47
Bijlage 2: Gegevenstabel gemeenten	49

Voorwoord

Het kabinet-Rutte windt er geen doekjes om. Decentralisaties gaan gepaard met forse kortingen op gemeentemiddelen en beperkingen van de lokale beleidsvrijheid. Nederland heeft te maken met de grootste bezuinigingsoperatie op de sociale zekerheid van de afgelopen 20 jaar. Alsof de ingezette bezuinigingen op onder meer re-integratiebudgetten, de sociale werkvoorziening en een aanscherping van de WWB niet erg genoeg zijn, verdedigt de regering nu ook zonder gêne het wetsvoorstel Werken naar vermogen met daarin nieuwe bezuinigingen op de meest kwetsbare groepen in onze samenleving: werkzoekenden met een arbeidshandicap, uitkeringsgerechtigden en werkende armen. Het beeld anno 2012 is voor velen dan ook niet rooskleurig.

De regering doet eenzijdig een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van burgers, maar verliest daarbij uit het oog dat er onvoldoende banen beschikbaar zijn bij werkgevers en dat de kansen op het vinden van een reguliere baan lang niet voor alle groepen in de samenleving gelijk zijn zonder adequate ondersteuning van de overheid. Dit staat haaks op het voeren van duurzaam arbeidsmarktbeleid.

In het licht van deze ontwikkelingen wint de roep om sociaal beleid meer en meer aan kracht. Juist nu, om te voorkomen dat rechten van werknemers en uitkeringsgerechtigden verder worden afgebouwd en om zeker te kunnen stellen dat grote groepen burgers in onze samenleving niet zullen marginaliseren.

De bezuinigingen op de sociale werkvoorziening leiden ertoe dat de wachtlijsten alsmaar langer worden, voortrajecten worden afgebouwd en ontslagen aan de orde van de dag zijn. Ondanks alle barrières die worden opgeworpen, zoeken diverse gemeenten de grenzen op om toch sociaal beleid te kunnen voeren voor burgers. Zo leiden de bezuinigingen op de sociale werkvoorziening ertoe dat de wachtlijsten alsmaar langer worden, voortrajecten worden afgebouwd en ontslagen aan de orde van de dag zijn. Om verdere afbraak binnen SW-bedrijven tegen te kunnen gaan, zien we dat diverse gemeenten geld bijleggen. Ook zien we dat tweederde van de gemeenten opdrachten als drukwerk, groenvoorziening en stadsonderhoud gunnen aan hun SW-bedrijf om de pijn enigszins te verlichten.

Het gemeentelijk minimabeleid is wettelijk teruggebracht tot de groep burgers die moet leven van maximaal 110 procent van het sociaal minimum. Dit heeft onder meer zijn weerslag op het aantal huishoudens dat een beroep kan doen op de langdurigheidstoeslag. Gemeenten die eerder een inkomensgrens van 120 procent van de bijstandsnorm aanhielden, schroeven hun beleid terug. Toch zien we ook voorbeelden van gemeenten die voor gezinnen met kinderen een inkomensgrens van 125 procent blijven hanteren. Ook volgt uit de analyse dat het aantal gemeenten die een referteperiode tot 3 jaar aanhouden, toeneemt. Hierdoor kunnen burgers die langere tijd moeten leven van een laag inkomen eerder een beroep doen op de toeslag.

Ten slotte blijft aandacht voor de tarieven in de thuiszorg van groot belang om goede arbeidsvoorwaarden voor werknemers in de zorg te kunnen garanderen en te voorkomen dat cliënten hun vertrouwde hulp kwijtraken. Het is verheugend om te zien dat meer gemeenten een hoger tarief hanteren voor huishoudelijke hulp I. Toch zit de meerderheid van de gemeenten onder het adviestarief van €24,50 per uur, waardoor zorgaanbieders in financiële problemen komen. Zeker met het oog op de vergrijzing en de daarmee samengaannde toename aan de zorgvraag, is het van belang om nu, via het stimuleren van goed werkgeverschap, te investeren in waardevol zorgpersoneel.

Graag wil ik tot besluit iedereen bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan dit onderzoek. De VNG, Divosa, de Bijstandsbond, de Landelijke Cliëntenraad en diverse gemeenten die met hun waardevolle aanvullingen in de voorfase de vragenlijsten hebben helpen verbeteren. Het Bureau Kennisinformatisering Werk & Inkomen (BKWI) die de gegevensbestanden van de Kernkaart Werk en Bijstand ter beschikking heeft gesteld.

De Kiesraad die ons heeft geholpen aan het overzicht met de zetelverdelingen binnen gemeenten. De honderden medewerkers van gemeenten die met veel inzet de vragenlijsten hebben ingevuld en uiteraard onze actieve leden die de gegevensverzameling hebben bewaakt en klaarstaan om zich in te zetten voor sociale beleidsvoering.

Ik hoop dat deze nieuwe editie van de Lokale Monitor Werk, Inkomen en Zorg aangrijpingspunten biedt voor zowel gemeenten, als voor landelijke beleidsmakers om het lokale beleid socialer vorm te geven.

Leo Hartveld

FNV-federatiebestuurder

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Elke twee jaar verricht de FNV een grootschalig vergelijkend onderzoek naar het sociaal beleid van gemeenten, de Lokale Monitor Werk, Inkomen en Zorg (LMWIZ). Aan de huidige editie hebben 182 gemeenten deelgenomen met in totaal 9 miljoen inwoners. Het onderzoek gaat specifiek in op de beleidsthema's Werk, Inkomen en Zorg.

Ingrijpende bezuinigingen op de sociale zekerheid

De diverse bezuinigingen gericht op de sociale zekerheid drukken een zware stempel op deze editie van de Lokale Monitor. Er is landelijk sterk gekort op de re-integratiebudgetten en de sociale werkvoorziening. Daarnaast is per 1 januari 2012 sprake van een aangescherpte Wet werk en bijstand (WWB) met onder meer de huishoudinkomestoets. Deze bezuinigingen die eenzijdig gevolgen hebben voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving, gaan gepaard met een verregaande decentralisatie. Gemeenten krijgen minder budget voor de uitvoering van meer taken.

Juist in deze economisch moeilijke tijden neemt het belang van sociaal beleid enorm toe om te kunnen voorkomen dat burgers uit lagere inkomensgroepen en uitkeringsgerechtigden tussen wal en schip vallen. Er ligt in dit kader een grote taak voor gemeenten. De FNV draagt op basis van de analyses graag de *best practices* en mogelijkheden aan om ondanks de verminderde mogelijkheden toch rekening te houden met burgers die de meeste behoefte hebben aan overheidssteun.

Denk aan ondersteuning van werkzoekenden

Gemeenten hebben de taak om werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt te ondersteunen bij het vinden van een baan. Als gevolg van de bezuinigingen op de re-integratiebudgetten die in 2012 door het kabinet zijn ingezet, verwachten bijna alle gemeenten evenwel problemen rond het re-integratiebeleid.

Zo geven zij nu al aan dat er moeilijkheden zijn bij het plaatsen van werkzoekenden. Sociale problematiek bij de werkzoekenden, het niet aansluiten van het aanbod bij de vraag van werkgevers en het tekort aan arbeidsplaatsen worden daarbij als grootste knelpunten aangemerkt. Gemeenten melden dat ze door het beperkte budget genoopt zijn om te focussen op preventie van de instroom. Terwijl kansrijke werkzoekenden prioriteit krijgen, wordt de gesubsidieerde arbeid sterk afgebouwd en wordt de toegang voor niet-uitkeringsgerechtigden om deel te nemen aan re-integratietrajecten verder ingeperkt. Ook kan in ruim driekwart van de gemeenten geen beroep worden gedaan op een persoonsgebonden re-integratiebudget, waarmee cliënten meer zelfsturing hebben en betere resultaten kunnen boeken.

Als gevolg van voorgaande factoren zal een substantiële groep werkzoekenden een reële kans om duurzaam aan de slag te gaan binnen een passende baan ontnomen worden. Bijna de helft van de gemeenten geeft verder aan meer in te zullen zetten op het werken met behoud van uitkering. De FNV staat positief tegenover combinaties van leren en werken die erop gericht zijn om mensen duurzaam aan het werk te helpen. Het uitgangspunt daarbij zou echter moeten zijn dat dit tijdelijk (maximaal 6 maanden) van aard is en uitzicht biedt op een duurzame baan. Uit de monitor blijkt evenwel dat werkzoekenden gemiddeld 12 maanden zonder arbeidscontract aan het werk worden gezet in dergelijke trajecten. Dit is een ondermijning van fatsoenlijke arbeidsrechten voor werknemers.

Verder is de kwaliteit van re-integratie in het geding. Bemoedigend is dat een groeiende groep gemeenten het keurmerk Blik op Werk hanteert voor het borgen van de kwaliteit van re-integratie. Daarnaast is het voor het zicht op de effectiviteit van re-integratieactiviteiten belangrijk om mensen na uitstroom te volgen. Hoewel de meeste gemeenten mensen na afronding van een re-integratietraject nog 6 maanden volgen, zien we een groeiende trend om nazorgactiviteiten te beperken tot aan het moment van werkaanvaarding. Hierdoor is het evenwel moeilijk om zicht te houden op de duurzaamheid van uitstroom en is er een substantiële kans dat het aantal draaideurcliënten toeneemt.

Denk aan werkzoekenden met een arbeidshandicap

Via de sociale werkvoorziening (SW) wordt werkzoekenden met een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap een aangepaste werkplek geboden. In 2010 en 2011 is reeds op de SW-sector bezuinigd en het kabinet heeft plannen om in de nabije toekomst verder en intensief te korten op de sector. De FNV wijst deze bezuinigingen radicaal af. Ook mensen met een arbeidsbeperking moeten namelijk een eerlijke kans krijgen op een baan en het kan niet zo zijn dat de bezuinigingen eenzijdig worden afgewenteld op de meest kwetsbaarste groepen in onze maatschappij.

De gemiddelde wachttijd voor SW-geïndiceerden blijkt al op te lopen naar ruim twee jaar. Als gevolg van de bezuinigingen geven gemeenten ook aan de voortrajecten af te bouwen. Slechts één op de vijf SW-geïndiceerden blijkt momenteel nog in een voortraject te worden geplaatst. Daarnaast heeft gemiddeld bijna de helft van de SW-krachten slechts een tijdelijk contract van minder dan een jaar.

Gemeenten geven in dit kader aan dat de reeds ingezette bezuinigingen leiden tot verdere groei van de wachtlijsten en tekorten en ontslagen bij het SW-bedrijf. Van de gemeenten geeft 40 procent aan geld bij te hebben gelegd om tekorten bij het SW-bedrijf tegen te kunnen gaan. Reeds 10 procent van de gemeenten meldt dat SW-krachten ontslagen zijn of geen contractverlenging meer hebben gekregen als gevolg van de bezuinigingen.

Tot slot verwachten vrijwel alle gemeenten problemen als het wetsvoorstel Werken naar vermogen wordt doorgevoerd. Via de wet wil het kabinet onder meer 70.000 plekken in de sociale werkvoorziening schrappen, waardoor mensen met een arbeidsbeperking alle reële kansen op een baan worden ontnomen. De voornaamste problemen die gemeenten voorzien, zijn het beschikbare budget voor de uitvoering, het ontbreken van arbeidsplaatsen bij werkgevers en financiële problemen bij betrokken burgers.

Denk aan jongeren

Met ingang van 1 januari 2012 is de Wet investeren in jongeren (WIJ) afgeschaft en vallen de voormalige WIJ'ers onder de aangescherpte WWB. In de WWB leidt de nieuwe huishoudinkomenstoets ertoe dat er wordt gekeken naar de inkomsten van alle gezinsleden. Thuiswonende jongeren met een baan en ouders in een uitkeringssituatie, worden hierdoor financieel verantwoordelijk gemaakt voor het hele gezin. De FNV is hier fel tegen gekant; de wet brengt jongeren in een onmogelijke positie.

Bovendien moeten jongeren tot 27 jaar eerst vier weken verplicht zelf op zoek naar een baan of opleiding, alvorens ze in aanmerking kunnen komen voor een bijstandsuitkering. Deze strengere aanpak kan jongeren afschrikken en leiden tot het ontstaan van een grotere groep 'niet-melders'. De meerderheid van de gemeenten blijkt nog geen onderzoek te doen naar deze groep jongeren die nergens staat ingeschreven: niet bij scholen, niet bij de sociale dienst en ook niet bij de belastingdienst. De FNV vindt het van groot belang dat deze doelgroep actief wordt benaderd om te kunnen voorkomen dat ze tussen wal en schip vallen.

Denk aan bijstandsgerechtigden

De FNV vraagt in de monitor al jaren aandacht voor de lange wachttijden waar mensen mee te maken krijgen bij de aanvraag van een bijstandsuitkering. Mede dankzij de FNV-inzet is er een wetswijziging gekomen, waardoor bijstandsgerechtigden na 4 weken recht hebben op een voorschot. Toch blijkt ook weer uit deze editie dat aandacht voor dit onderwerp helaas nog steeds hard nodig is. Hoewel er sprake is van een lichte daling, is de gemiddelde wachttijd nog steeds langer dan 4 weken. Dit is uiteraard een erg lange periode voor mensen die aangewezen zijn op de bijstand en kan burgers in zeer benarde financiële posities doen belanden.

Als gevolg van de wachttijd en de aangescherpte WWB, kunnen burgers zich laten afschrikken en afzien van een bijstandsaanvraag. Dit kan vervolgens leiden tot schuldenproblematiek, burgers kunnen in een sociaal isolement terechtkomen of zelfs in het criminele circuit belanden. De FNV vindt dan ook dat gemeenten moeten onderzoeken wat er gebeurt met mensen die afhaken, zodat kan worden voorkomen dat ze in de problemen raken. Helaas blijkt vooralsnog een zeer klein deel van de gemeenten aandacht te hebben voor de situatie van de afhakers.

Denk aan minima

In de aangescherpte WWB is opgenomen dat voor het collectief minimabeleid vanaf 1 januari 2012 een inkomensgrens gehanteerd moet worden van maximaal 110 procent van de bijstandsnorm. Als gevolg van deze wetgeving zullen vele burgers geen aanspraak meer kunnen maken op diverse minimavoorzieningen, waaronder werkenden met een laag inkomen. De FNV roept gemeenten dan ook op om geen lagere grens te hanteren dan de maximumgrens van 110 procent van het sociaal minimum en waar mogelijk zelfs hoger, zoals de gemeente Utrecht, die aangeeft vast te houden aan een inkomensgrens van 125 procent voor gezinnen met kinderen. Overigens geldt de wettelijke inkomensgrens van 110 procent niet voor individuele regelingen.

De gewijzigde WWB heeft ook gevolgen voor de langdurigheidstoelage, een toeslag voor burgers die langere tijd moeten leven van een laag inkomen. Steeds meer gemeenten blijken daarbij een inkomensgrens van 110 procent te hanteren. Bijna tweederde van de gemeenten geeft zelfs aan een lagere inkomensgrens te hanteren. Hierdoor wordt de groep burgers die een beroep kan doen op de toeslag verder beperkt.

Gemeenten kunnen er ook op toezien dat de referteperiode, de periode waarna burgers met een laag inkomen in aanmerking komen voor de langdurigheidstoelage, niet verder wordt opgerekt dan drie jaar. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat het aantal gemeenten dat binnen drie jaar de langdurigheidstoelage toekent, iets is toegenomen. Ook is een lichte verbetering waar te nemen als het gaat om de klantvriendelijkheid van de aanvraagprocedures voor de langdurigheidstoelage.

De FNV vindt het belangrijk dat gemeenten bureaucratische drempels zo veel mogelijk wegnemen en burgers actief informeren, zodat rechthebbenden de toelagen en kwijtscheldingen van lokale heffingen niet mislopen. Bestandskoppelingen en versnelde beschikkingsprocedures, waarbij burgers bijna direct uitsluitel krijgen op hun aanvraag, kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Bij meer dan de helft van de gemeenten blijkt op dit vlak nog een onbenutte kans te liggen.

Verder heeft het rijk in 2011 de mogelijkheid gecreëerd om ook aan ondernemers die aan de voorwaarden voldoen, kwijtschelding te verlenen. Terwijl werkende armen, ouderen met alleen AOW en burgers met een andere uitkering dan de bijstand in de meeste gemeenten aanspraak kunnen maken op kwijtschelding, blijken zelfstandigen zonder personeel in slechts de helft van de gemeenten hier een beroep op te kunnen doen. Ook in dit kader is dus een verbetering mogelijk.

Aandacht voor het 'keukentafelgesprek'

Gemeenten zijn wettelijk gehouden aan de compensatieplicht waarbij zij burgers moeten compenseren in hun beperkingen, zodat zij volwaardig kunnen participeren in de samenleving. Omdat participatie centraal staat, dienen gemeenten hun beleid zo te kantelen dat er wordt gedacht in oplossingen en niet meteen in voorzieningen. Het gesprek tussen de gemeente en de burger is één van de belangrijkste elementen uit de Kanteling. Tijdens een zogenaamd 'keukentafelgesprek' kan bij de burger thuis worden uitgezocht wat de vraag is en welke oplossingen op maat mogelijk zijn. De FNV hecht er veel waarde aan dat het gesprek thuis plaatsvindt. Dit leidt tot een betere beoordeling van de zorgvraag en participatie.

De Kanteling blijkt een positief effect te hebben op het afleggen van huisbezoeken. In tweederde van de gemeenten vindt in de meeste gevallen het gesprek bij de burger thuis plaats. In meer dan de helft van de gemeenten wordt het gesprek door getrainde gespreksvoerders gevoerd en vastgelegd in een verslag. Nog maar weinig gemeenten passen echter een protocol toe, waarin de wijze van het gesprek is vastgelegd. Een dergelijk protocol zorgt ervoor dat het gesprek met de burger objectief en gelijkwaardig verloopt en biedt zekerheden waar de burger op terug kan vallen.

Beperk eigen bijdrage minima

Gemeenten mogen voor WMO-voorzieningen een eigen bijdrage vragen maar zijn dat wettelijk niet verplicht. De helft van de deelnemende gemeenten heeft aangegeven dat zij, als gevolg van de overheidskortingen op de budgetten voor de WMO, de eigen bijdragen voor WMO-voorzieningen hebben verhoogd of voor alle WMO-voorzieningen een eigen bijdrage zijn gaan heffen. FNV pleit er al jaren voor dat van minima (tot 120 procent van het minimuminkomen) helemaal geen eigen bijdrage gevraagd wordt. De strengere bezuinigingsmaatregelen van het kabinet in de zorg, kinderopvang en sociale zekerheid leiden tot een forse aanslag op de koopkracht van minima. Slechts 7 procent van de deelnemende gemeenten vraagt geen eigen bijdrage. In de meeste gemeenten kunnen minima de eigen bijdrage achteraf terugvragen via bijvoorbeeld de bijzondere bijstand, maar de aanvraagprocedures kunnen een drempel zijn. De gemeenten Den Bosch en Helmond hebben met het Centraal Administratie Kantoor (CAK) een regeling getroffen waarbij de eigen bijdrage door het CAK wel wordt opgelegd, maar niet geïnd.

Aandacht voor kostendekkend tarief huishoudelijke hulp

Al sinds de invoering van de WMO zijn er schrijnende problemen in de thuiszorgsector. Gemeenten besteden de huishoudelijke hulp aan. Tarieven onder de kostprijs kunnen leiden tot financiële problemen bij zorgaanbieders. De gevolgen zijn dan dramatisch. Medewerkers worden ontslagen of krijgen minder loon. Cliënten raken hun vertrouwde hulp kwijt. Investerings in het personeel blijven achter.

De FNV hamert al jaren op een goed kostendekkend tarief. Mede naar aanleiding van de vorige editie van de Lokale Monitor, heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel tot invoering van basistarieven voor de huishoudelijke hulp aangenomen. Concurrentie op de prijs wordt hiermee beperkt, maar dient vooral te gaan op basis van de kwaliteit. Abvakabo FNV heeft berekend dat goede kwalitatieve zorg, op basis van functieschaal 15 van de cao voor Verpleeg-, Verzorgingstehuizen en Thuiszorg (VVT), minstens €24,50 kost. Uit deze monitor blijkt dat de maximumtarieven van de meeste gemeenten onder de €22 liggen. Maar slechts een paar gemeenten liggen dicht bij het minimale adviestarief van €24,50.

Huishoudelijke hulp omvat een signaleringsfunctie en is zeker geen standaard schoonmaakwerk. Ten behoeve van de kwaliteit van de huishoudelijke hulp adviseert de FNV dan ook om naast het stellen van een kostendekkend tarief, ook kwaliteitseisen in het bestek of contract op te nemen. Bijna driekwart van de gemeenten heeft dit expliciet in het contract opgenomen. Daarnaast kunnen gemeenten langdurige contracten met zorgaanbieders afspreken. Bijna de helft van de gemeenten heeft een contract van 4 jaar afgesloten, waarmee onrust en onzekerheid bij werknemers en cliënten wordt verminderd.

Stimuleer goed werkgeverschap zorgaanbieders

Slechtere arbeidsvoorwaarden, lagere beloning en (collectieve) ontslagen leiden tot een uitstroom van personeel uit de zorgsector, terwijl zij nu en in de toekomst hard nodig zijn. Gemeenten kunnen een veel actievere rol spelen als het gaat om het bevorderen van goed werkgeverschap van zorgaanbieders. Iets meer dan de helft van de gemeenten heeft daartoe in het aanbestedingsbestek of -contract opgenomen dat de cao VVT van toepassing is. Ongeveer eenzelfde aantal gemeenten ziet daarnaast toe op een soepele overgang van medewerkers van de verliezende aanbieder naar de aanbieder die de aanbesteding gegund heeft gekregen. Conform deze cao moet de overgang met behoud van salaris en arbeidsvoorwaarden plaatsvinden.

Nog maar weinig gemeenten zien erop toe dat zorgaanbieders functieomschrijvingen en beloningen hanteren die een directe vertaling zijn van het 'Kwaliteitsdocument voor verantwoorde hulp in het huishouden', dat onder andere door VNG is opgesteld. Door financiële problemen kunnen zorgaanbieders namelijk genoodzaakt zijn de kosten en daarmee ook het functieniveau van medewerkers laag te houden of zelfs bewust te verlagen. Voor het behoud van het personeel in de zorg en de kwaliteit van de zorg zouden gemeenten en zorgaanbieders de handen ineen moeten slaan. Net zoals de code Verantwoord Marktgedrag die in de schoonmaaksector tot stand is gekomen, zou ook een dergelijke code voor de thuiszorgsector moeten gelden waarbij gemeenten, zorgaanbieders en vakbonden het eens zijn over de kwaliteit en de voorwaarden van het werk.

Zorg voor soepele decentralisatie van begeleiding

Cliënten met lichte beperkingen kunnen vanaf 2009 geen beroep meer doen op extramurale begeleiding uit de AWBZ. Meer dan de helft van de gemeenten zegt dat zij, via huisbezoek, brieven of telefonisch contact, deze cliënten actief hebben opgespoord om te voorkomen dat zij tussen wal en schip vallen. Dat is een positieve verbetering ten opzichte van de vorige editie van de Lokale Monitor.

Het kabinet wil echter verdergaande maatregelen treffen, waarbij de functie begeleiding volledig wordt gedecentraliseerd naar gemeenten. Als de plannen worden doorgevoerd worden gemeenten vanaf 2013 verantwoordelijk voor de participatie van deze omvangrijke groep met complexe zorgvragen die om specifieke en deskundige ondersteuning vraagt. Het is daarom van groot belang dat de decentralisatie naar gemeenten goed verloopt.

Een ruime meerderheid van de gemeenten geeft aan dat zij zich tijdig voorbereiden op deze decentralisatie. Zij inventariseren de grootte en zorgbehoefte van de doelgroep en voeren gesprekken met aanbieders, (cliënt)vertegenwoordigingen of regiogemeenten. Gemeenten kunnen ook de vakbonden erbij betrekken als het gaat om de gevolgen voor de werknemers in de zorg. Een aantal gemeenten klaagt wel over de terughoudendheid van het zorgkantoor en het CIZ als het gaat om het aanleveren van de vereiste persoonsgegevens. Dit belemmert gemeenten in het proactief oppakken van de decentralisatie.

Denk aan mantelzorgers

De druk op mantelzorgers neemt toe door onder andere de vergrijzing en omdat mensen steeds langer thuis blijven wonen. Mantelzorgers kunnen overbelast raken, vooral als ze de zorg moeten combineren met een gezin of een baan. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ondersteuning van mantelzorgers. Een ruime meerderheid van de gemeenten laat mantelzorgers zelf kiezen uit het aanbod van de gemeenten, op welke manier zij ondersteund willen worden. In iets meer dan de helft van de gemeenten worden mantelzorgers standaard betrokken bij de WMO-aanvraag van degene die zij verzorgen en wordt ook naar de behoefte aan ondersteuning gevraagd. Weinig gemeenten hebben in de WMO-verordening opgenomen dat ook mantelzorgers aanspraak kunnen maken op de compensatieplicht en op eigen naam voorzieningen kunnen aanvragen.

De rol van politieke partijen

Gemeenten waar het CDA sterk is vertegenwoordigd, scoren gemiddeld lager op de indicatoren voor een sociaal beleid. Gemeenten waar SP of GroenLinks sterk vertegenwoordigd zijn, scoren gemiddeld hoger. Daarbij zijn accentverschillen te zien: 'SP-gemeenten' profileren zich met een socialer beleid voor niet-melders onder jongeren en duurzame uitstroom; 'GroenLinks-gemeenten' zijn sterker gericht op het verstrekken van een bonus/toeslag bij het werken met behoud van uitkering. Om misverstanden te voorkomen, moet worden benadrukt dat de gevonden verbanden niet noodzakelijk iets zeggen over oorzaak en gevolg. De bedoeling van de analyse is om inzichtelijk te maken in hoeverre de verschillende politieke partijen medeverantwoordelijkheid dragen voor een sociaal beleid.

Aanbevelingen

Gemeenten krijgen te maken met meervoudige bezuinigingen op groepen burgers die vaak met uiteenlopende problemen te maken hebben en aangewezen zijn op ondersteuning. Hoewel de mogelijkheden ernstig worden beperkt, is het extra belangrijk om aandacht te besteden aan een sociale uitvoering van taken.

Aanbevelingen Werk

- Het keurmerk Blik op Werk biedt kwaliteitszekerheden bij de inkoop van re-integratietrajecten. Sluit je als gemeente daarbij aan en eis dit keurmerk van te contracteren re-integratiebedrijven.
- Re-integratiebedrijven kunnen ook gestimuleerd worden om mensen duurzaam te plaatsen door een deel van de factuur te betalen na een afgesproken periode (bijvoorbeeld op basis van uitstroom naar werk met een contract van twaalf maanden).
- Om terugval in de bijstand te voorkomen, is het van belang dat uitstromende cliënten na het vinden van werk worden gevolgd. De FNV is voorstander van een nazorgtraject van twaalf maanden.
- Uitkeringsgerechtigden mogen niet worden gedwongen langer dan drie tot zes maanden te werken zonder arbeidscontract, waarbij de beloning op basis van minimumloon of cao dient plaats te vinden. Werken met behoud van uitkering moet een combinatie van werken en leren zijn en leiden tot duurzame arbeid.
- Gun opdrachten als het maken van drukwerk, groenvoorziening en stadsonderhoud aan het SW-bedrijf om de pijn in de SW-sector enigszins te drukken.
- Betrek cliëntenraden tijdig bij de beleidsvorming door ze samen met de gemeenteraad de agenda op te laten stellen en zorg voor goede voorzieningen voor cliëntenraadsleden.
- Zet actief in op regionale samenwerking voor een structurele aanpak van het arbeidsmarktbeleid. Arrangeer voldoende stageplekken en leerwerkbanen met adequate begeleiding.

Aanbevelingen Inkomen

- Mensen die een bijstandsuitkering aanvragen, moeten snel uitsluitel krijgen. Als aanvragers toch langer dan een maand moeten wachten op een beslissing, moet de gemeente ze actief wijzen op het recht op een voorschot.
- Stel de langdurigheidstoeslag open voor iedereen die ten hoogste drie jaar heeft moeten leven van 110 procent van het sociaal minimum. Bezuinig niet op de hoogte van de langdurigheidstoeslag.
- Zorg voor een coulant minimabeleid met een inkomensgrens van 125 procent van het sociaal minimum voor gezinnen met kinderen. Zie erop toe dat inkomensondersteuning niet alleen terechtkomt bij mensen met een bijstandsuitkering, maar ook bij werkenden met een laag inkomen waaronder ook zelfstandigen zonder personeel. Hanteer versnelde procedures om aanvragers van bijzondere bijstand snel een (voorlopige) beschikking te kunnen geven.
- Breng in kaart wat er gebeurt met de zogenaamde 'afhakers' en jonge 'niet-melders' om te bevorderen dat mensen met lage inkomens gebruikmaken van de ondersteuning en kwijtschelding waar ze recht op hebben. Door ze op te sporen, actief te benaderen en te zorgen voor snelle en heldere procedures, kan het niet-gebruik van voorzieningen worden teruggedrongen. Gemeenten kunnen daartoe ook bestanden (laten) koppelen en voorzieningen automatisch toekennen. Dit is juist nu extra belangrijk, om te voorkomen dat burgers tussen wal en schip vallen.
- Misbruik van uitkeringen moet worden aangepakt, maar handhaving en controle moeten wel op een correcte en respectvolle manier worden uitgevoerd, waarbij rechten en plichten helder zijn vastgelegd en gecommuniceerd.

Aanbevelingen Zorg

- Ontzie mensen met een laag inkomen bij het heffen van de eigen bijdrage voor WMO-voorzieningen.
- Besteed aandacht aan de kwaliteit van de huishoudelijke hulp door kostendekkende tarieven af te spreken en kwaliteitseisen in het bestek of contract op te nemen. Stimuleer ook goed werkgeverschap van zorgaanbieders, voor het behoud van het personeel in de zorg.
- De decentralisatie van begeleiding moet goed verlopen. Gemeenten kunnen in een vroeg stadium overleg voeren met zorgaanbieders en (cliënt)vertegenwoordigingen, maar ook met vakbonden, over de gevolgen voor het personeel.
- Gemeenten zouden mantelzorgers moeten laten kiezen op welke manier zij ondersteund willen worden. Daarnaast dienen gemeenten mantelzorgers standaard te betrekken bij de WMO-aanvraag van degene die zij verzorgen, waarbij ook aan hen de behoefte aan ondersteuning wordt gevraagd.

Landelijk

- Bezuinig niet op de meest kwetsbare groepen in de samenleving, zoals werkzoekenden met een arbeidsbeperking, uitkeringsgerechtigden, werkende armen en zorgbehoevenden.
- Realiseer eerst meer werk en een eerlijk inkomen voor werklozen en werkzoekenden met een arbeidsbeperking.
- Behoud voldoende arbeidsplekken in de sociale werkvoorziening. Investeer in begeleiding, werkplekaanpassing en goede voorzieningen.
- Spreek harde instroomafspraken af met werkgevers om mensen met een arbeidshandicap aan te nemen.
- Zorg voor werk op basis van een cao, ook in de sociale werkvoorziening en met minimaal het minimumloon.

Methode

Vragenlijst

Als basis voor de vragen van dit onderzoek zijn de drie vragenlijsten (werk, inkomen en zorg) van de Lokale Monitor 2010 genomen. De vragenlijsten zijn geüpdate en aangevuld met vragen die betrekking hebben op de laatste beleidsontwikkelingen, waarna ze zijn ingevoerd in een digitale enquête module.

Ter controle van de inhoud, begrijpelijkheid en hanteerbaarheid van de vragenlijsten, zijn de lijsten voorgelegd aan verschillende actoren, waaronder Divosa, VNG, de Bijstandsbond en de Landelijke Cliëntenraad. Daarnaast is ook een pilot gehouden in vier gemeenten, om de doelmatigheid van de enquêtes onder respondenten te toetsen. Zij hebben met waardevolle bijdragen de onderzoeksvragen helpen verbeteren.

Gegevensverzameling

Enkele weken voor de digitale verzending van de vragenlijsten zijn in Amsterdam, Bergen op Zoom, Deventer, Groningen, Rotterdam, Weert en Woerden voorlichtingsbijeenkomsten gehouden voor kaderleden die het proces van lokale gegevensverzameling hebben bewaakt en zo nodig bijgestuurd. Na de instructiebijeenkomsten zijn de digitale vragenlijsten begin november 2011 vanuit de enquête module per e-mail verstuurd aan gemeenten die op verzoek een contactpersoon hadden aangeleverd. Na de gegevensverwerking zijn medio februari 2012 de berekende scores ter controle aan de deelnemende gemeenten toegestuurd.

Voor zover er in de vragenlijsten gevraagd is naar resultaten, hebben deze in principe betrekking op het jaar 2010. Als werd gevraagd naar het gemeentelijk beleid, gaat het in beginsel om het beleid voor 2012.

Deelnemende gemeenten

Aan de Lokale Monitor Werk, Inkomen en Zorg 2012 hebben in totaal 182 individuele gemeenten deelgenomen. De gemeenten die vanuit een samenwerkingsverband gegevens hebben aangeleverd, zijn daarbij elk als afzonderlijke respondent meegerekend. In totaal vertegenwoordigen de deelnemende gemeenten 9 miljoen inwoners; een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking. Uit de tabel hieronder valt af te leiden dat de grotere gemeenten het best vertegenwoordigd zijn in het onderzoek.

Bereik naar gemeentegrootte

Gemeentegrootte	Percentage bereik
250.000 en groter	100
100.000-249.999	57
20.000-99.999	43
0-19.999	42

Niet alle gemeenten hebben aan elk onderdeel van de monitor meegedaan. Het onderdeel Werk is door 160 gemeenten ingevuld; het onderdeel Inkomen door 164 en Zorg door 131. Daarnaast hebben enkele gemeenten gegevens nageleverd om alsnog een berekening te kunnen maken van de indicatoren voor onderdelen die zij niet hadden ingevuld.

Werk

Re-integratie

Met ingang van 2012 bezuinigt het kabinet fors op het re-integratiebudget van gemeenten. Daarnaast ziet het ernaar uit dat meer mensen genoodzaakt zullen zijn een beroep te doen op de bijstand als gevolg van de crisis en nieuwe bezuinigingsvoorstellen van de regering.

Tegelijkertijd blijven gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning van werkzoekenden met een bijstandsuitkering en werkzoekenden zonder uitkering. Als er evenwel minder budget te verdelen valt over meer aanvragers wordt de spoeling dun. Gemeenten zullen keuzes moeten maken.

Hoe gaat de gemeente om met groei werkzoekenden en dalend budget?

	Percentage gemeenten	
	2010	2012
We verwachten geen problemen	18	3
We leggen geld bij uit de algemene middelen	30	20
We gaan de mogelijkheden voor nuggers om aan re-integratietrajecten mee te doen inperken	8	25
We gaan meer inzetten op preventie van de instroom	–	67
We gaan meer inzetten op werken met behoud van uitkering	–	48
We gaan meer inzetten op participatie via reguliere arbeid in plaats van maatschappelijke participatie (via bijvoorbeeld vrijwilligerswerk)	–	65

Terwijl in 2010 nog 18 procent van de gemeenten geen problemen verwachtte rond het re-integratiebeleid, is dat percentage nu gedaald naar 3. Op de vraag hoe gemeenten om zullen gaan met een stijgende instroom en een dalend re-integratiebudget, antwoordt ruim tweederde meer te zullen focussen op preventie van de instroom (67%) en participatie via reguliere arbeid (65%). Verder geven gemeenten aan meer te zullen inzetten op werken met behoud van uitkering (48%). Opvallend is ook dat de hulp aan nuggers wordt ingeperkt door een toenemend aantal gemeenten (25%). Verschillende gemeenten melden ook de volgende maatregelen door te gaan voeren:

- Volledig afbouwen gesubsidieerde arbeid.
- Kansrijken krijgen prioriteit.
- Re-integratietrajecten meer in eigen beheer in plaats van uitbesteden.
- Intensivering handhaving.

Dat de gesubsidieerde arbeid wordt afgebouwd, volgt ook uit de antwoorden op de vraag hoeveel arbeidsplaatsen gemeenten subsidiëren voor ex-WIW'ers/ID'ers in dienst bij werkgevers. Onder de gemeenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek, is er tussen 2010 en 2012 gemiddeld al een daling van 33 procent waar te nemen in het aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen.

**Ontwikkeling gemiddeld aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen voor ex-WIW'ers/ID'ers
(index 2010 = 100)**

	2010	Schatting 2011	Schatting 2012
Gemiddeld aantal gesubsidieerde arbeidsplaatsen voor ex-WIW'ers/ID'ers	100	96	67

Dit zijn alle zeer zorgwekkende signalen die kunnen leiden tot veel onzekerheid en uitzichtsloosheid bij werkzoekenden. Met name ook, omdat alle gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld, nu al aangeven problemen te ervaren bij het plaatsen van werkzoekenden.

Wat zijn de grootste knelpunten die uw gemeente ervaart bij het plaatsen van werkzoekenden?

	Percentage gemeenten (2012)
Sociale problematiek bij werkzoekenden (fysieke belemmeringen, taal- en/of schuldenproblematiek)	89
Aanbod sluit niet aan bij vraag werkgever	81
Er zijn te weinig arbeidsplaatsen beschikbaar bij werkgevers	54
Vooroordeel van werkgevers tegen de doelgroep	38
Er is onvoldoende Participatiebudget beschikbaar	34

Sociale problematiek bij werkzoekenden (89 procent), het niet aansluiten van het aanbod bij de vraag van de werkgever (81 procent) en onvoldoende arbeidsplaatsen bij werkgevers (54 procent) worden als belangrijkste knelpunten genoemd die de plaatsing bemoeilijken. Verder meldt ruim eenderde van de gemeenten dat er vooroordelen zijn bij werkgevers tegen de doelgroep (38 procent) en er onvoldoende Participatiebudget beschikbaar is (34 procent), waardoor de re-integratie verder wordt bemoeilijkt.

Desalniettemin blijft aandacht voor een sociaal re-integratiebeleid juist nu van groot belang. Zo is een belangrijk instrument om de kwaliteit van de re-integratie te waarborgen het keurmerk Blik op Werk. Hoewel er in de meerderheid van gemeenten nog niet wordt vastgehouden aan het keurmerk, is er wel sprake van een forse verbetering ten opzichte van de vorige monitor. Terwijl het bij de vorige editie nog ging om enkele gemeenten, geeft nu 32 procent van de gemeenten aan het keurmerk verplicht te stellen bij (een deel van de) contracten met re-integratiebureaus. De FNV juicht deze ontwikkeling toe.

Het bieden van een persoonsgebonden re-integratiebudget (PRB), waarbij de werkzoekende zeggenschap krijgt over het eigen re-integratietraject, is een van de instrumenten die duurzame uitstroom kunnen vergroten. Terwijl in de Lokale Monitor van 2008 nog 29 procent van de gemeenten aangaf werkzoekenden deze mogelijkheid te bieden en in 2010 dit percentage was gedaald naar bijna een kwart, blijkt uit deze editie dat de mogelijkheid om te kiezen voor een PRB verder is afgenomen naar 21,5. In ruim driekwart van de gemeenten kan een werkzoekende dus geen beroep doen op een persoonsgebonden re-integratiebudget. Verschillende gemeenten geven aan dat de PRB's zeer terughoudend worden ingezet, omdat de financiële middelen hier niet toereikend voor zijn.

Om het zogenaamde draaideureffect tegen te gaan en te voorkomen dat mensen na re-integratie hun baan weer verliezen, vindt de FNV het belangrijk dat gemeenten zich inspannen om werkzoekenden duurzaam aan het werk te helpen. Hoewel het uitstromen naar werk voor onbepaalde tijd uiteraard het streven zou moeten zijn, wordt uit praktische overwegingen hierbij de volgende definitie gehanteerd: 'Er is pas sprake van duurzame plaatsing bij een of meerdere arbeidsovereenkomsten voor de duur van minimaal twaalf aaneengesloten maanden voor ten minste 75 procent van het vastgestelde aantal werkbare uren.'¹

Belangrijk in dit kader is om een vinger aan de pols te houden nadat mensen een baan hebben gevonden. In de vorige en de huidige editie van de Lokale Monitor is gevraagd in hoeverre gemeenten zicht houden op mensen, die een re-integratietraject hebben afgerond.

Hoe lang worden mensen gevolgd na afronding van het re-integratietraject?

Ten opzichte van de editie 2010 zien we hierbij een verschuiving in de volgdur. Hoewel een meerderheid van de gemeenten (65 procent), mensen nog steeds volgt tot zes maanden na het moment dat zij werk hebben gevonden, lijkt het moment van werkaanvaarding een nieuw ijkpunt te worden. Gemeenten geven in de toelichting regelmatig aan dat mensen worden gevolgd als daar aanleiding voor blijkt te zijn vanuit de werkzoekende of vanuit de nieuwe werkgever. Ook wordt gemeld dat nazorgactiviteiten zijn gestopt als gevolg van verminderde budgetten. Een bijzondere uitzondering is de gemeente Leeuwarden, waarin mensen worden gevolgd tot 24 maanden na het moment dat zij werk hebben gevonden of voor zichzelf zijn begonnen. In bijlage 2 zijn de scores van gemeenten opgenomen voor dit onderdeel (indicator 1).

Gemeenten kunnen in contracten met re-integratiebureaus bepalingen opnemen, die duurzame uitstroom van werkzoekenden financieel aantrekkelijk maakt voor de bedrijven.

Is er sprake van een financiële beloning als re-integratiebedrijven erin slagen om deelnemers (duurzaam) aan het werk te krijgen?

	Percentage gemeenten	
	2010	2012
Op basis van uitstroom naar werk	5	13
Op basis van uitstroom naar werk met contract \geq zes maanden	14	19
Op basis van aantal deelnemers dan \geq zes maanden aan het werk blijft	42	37
Op basis van uitstroom naar werk met contract \geq twaalf maanden	1	11
Op basis van aantal deelnemers dan \geq twaalf maanden aan het werk blijft	1	8

We zien een licht stijgende trend om re-integratiebedrijven direct een bonus te geven bij uitstroom. Ook geven gemeenten regelmatig aan dat ze geen resultaatfinanciering kennen, omdat ze niet of nauwelijks trajecten inkopen bij bedrijven. Ze doen de re-integratie in eigen beheer.

Werken met behoud van uitkering

Sinds de invoering van de WWB zijn gemeenten op grote schaal projecten gaan invoeren waarbij uitkeringsontvangers verplicht werkzaamheden moeten uitvoeren. Het gaat om uiteenlopende vormen. Van leer-werkprojecten die mensen helpen om duurzaam aan de slag te komen, tot 'work first' werkfabrieken die als belangrijkste doel hebben om mensen af te schrikken en/of te disciplineren. Soms werken deelnemers met behoud van uitkering, soms is er sprake van een arbeidscontract.

De FNV staat positief tegenover combinaties van leren en werken die erop gericht zijn om mensen duurzaam aan het werk te helpen. Bij voorkeur zou hier sprake moeten zijn van een arbeidscontract. Werken met behoud van uitkering kan naar de mening van de FNV slechts tijdelijk van aard zijn (drie tot maximaal zes maanden). Het mag niet zo zijn dat mensen eendeloos lang aan het werk worden gezet zonder fatsoenlijke arbeidsrechten. Work first als middel om mensen 'uit de bijstand te jagen' wijst de FNV af.

Werken met behoud van uitkering

	2006	2008	2010	2012
Maximale termijn (in maanden)	7,9	9,3	15,4	12,1

Hoewel uit de voorgaande tabel is op te maken dat er een lichte daling is in de maximale duur van de trajecten, blijkt toch bijna de helft van de gemeenten (44 procent) een periode van meer dan zes maanden te hanteren voor het werken met behoud van uitkering, die in een deel van de gemeenten zelfs oploopt tot maar liefst vier jaar. Slechts zeven gemeenten (Bergen NH, Heiloo, Langedijk en het samenwerkingsverband van de gemeenten Beemster, Graft-De Rijp, Schermer en Zeevang) geven aan geen trajecten te kennen waarbij wordt gewerkt met behoud van uitkering. De scores van de individuele gemeenten op dit onderdeel zijn terug te vinden in bijlage 2 (indicator 2).

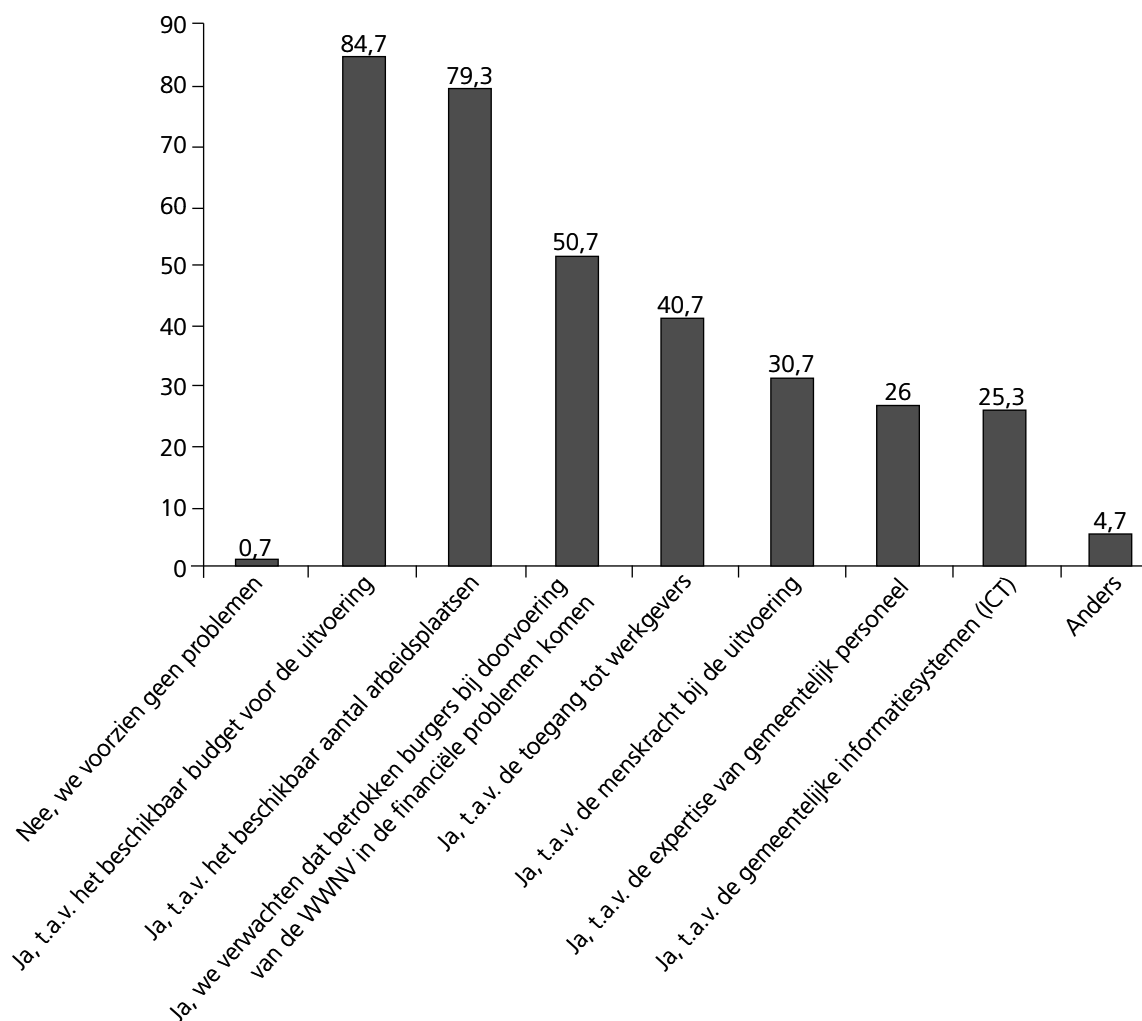
Ook in deze editie blijkt verder dat ongeveer een derde van de gemeenten (32 procent) een bonus toekent aan mensen die werken met behoud van uitkering. Het overgrote deel daarvan betreft een aanvulling lager dan tot het minimumloon (29 procent). In veel gemeenten is het bedrag gerelateerd aan het aantal gewerkte uren, soms ook aan de aard van de werkzaamheden of de geleverde prestaties. Bijlage 2 geeft inzicht in de scores van de gemeenten op dit onderdeel (indicator 3).

Wet werken naar vermogen (WWNV)

Het kabinet heeft een voorstel gepresenteerd om per 1 januari 2013 de Wet werk en bijstand (WWB), de Wet sociale werkvoorziening (WSW) en de Wajong samen te voegen in een Wet werken naar vermogen (WWNV). De nieuwe regeling zal echter bij doorvoering ingrijpende gevolgen hebben voor arbeidsgehandicapten, bijstandsgerechtigden en werknemers in de sociale werkvoorziening. Het kabinet wil namelijk dat zo veel mogelijk mensen aan het werk gaan in reguliere banen, maar doet niets om te zorgen voor passende arbeidsplaatsen. De rekening wordt volledig neergelegd bij de werkzoekenden met een arbeidsbeperking en bijstandsgerechtigden. Zo is men voornemens bijna driekwart van de banen in de sociale werkvoorziening te schrappen en het sociaal minimum in stappen met 14 procent te verlagen.

De plannen werpen hun schaduwen vooruit. Dit blijkt ook uit de antwoorden die gemeenten geven op de vraag 'Voorziet u problemen als het gaat om de plannen met betrekking tot de Wet werken naar vermogen (WWNV)?'

Voorziet u problemen als het gaat om de plannen met betrekking tot de Wet werken naar vermogen?

Vrijwel alle Nederlandse gemeenten (99,3 procent) verwachten problemen bij de invoering van de Wet werken naar vermogen, 84,7 procent denkt dat er onvoldoende budget is voor de uitvoering van de wet, 79,3 procent vermoedt dat er niet genoeg banen zullen zijn voor mensen die uit de sociale werkplaatsen de arbeidsmarkt opstroom. Bovendien vreest 50,7 procent dat betrokken burgers bij doorvoering van de wet in de financiële problemen komen.

Het zou dan ook onbegrijpelijk zijn als het kabinet ondanks al deze eenduidige signalen de bezuinigingen zou neerleggen bij de groepen burgers die zich het slechtst kunnen verweren tegen dit soort maatregelen.

Sociale werkvoorziening (SW)

Mensen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap kunnen via de sociale werkvoorziening (SW) een aangepaste werkplek aangeboden krijgen. In 2010 en 2011 is al op deze voorziening bezuinigd. Het kabinet-Rutte heeft plannen om in de nabije toekomst de SW-sector grondig te herstructureren.

Onder het misleidende motto 'Werken naar vermogen' wil het kabinet meer mensen met een arbeidsbeperking aan de slag krijgen bij gewone werkgevers. Het kabinet beoogt dit evenwel te doen door 70.000 van de 100.000 banen voor mensen met een arbeidsbeperking te schrappen. Dit, terwijl arbeidsgehandicapten meestal alleen via de sociale werkvoorziening binnen het bedrijfsleven kunnen werken. Als de plannen inwerking treden, zal instroom in de sociale werkvoorziening sterk worden beperkt en zal mensen met een arbeidsbeperking een eerlijke kans op een baan ontnomen worden. De verwachting is dat (voormalig) WSW'ers hierdoor nauwelijks een plek gaan vinden op de arbeidsmarkt en in een uitkering zullen belanden. De FNV wijst deze bezuinigingen dan ook radicaal af.

Uit de Lokale Monitor blijkt de huidige gemiddelde wachttijd² voor een SW-geïndiceerde al op te lopen naar ruim 2 jaar.

Wachttijd voor SW-geïndiceerden

	2009	2010	2011 (schatting door gemeenten)
Gemiddelde wachttijd voor een SW-geïndiceerde	22 maanden	23 maanden	26 maanden

Verder blijkt dat slechts 1 op de 5 SW-geïndiceerden in een voortraject³ kan worden geplaatst. Verschillende gemeenten merken hierbij op dat er als gevolg van de bezuinigingen geen voortrajecten meer in hun gemeente worden aangeboden. Van SW-krachten die eenmaal een baan hebben gekregen via de sociale werkvoorziening, heeft gemiddeld 55 procent een contract van minstens één jaar.

Gemeenten is ook gevraagd wat ze merken van de bezuinigingen op de sociale werkvoorziening die in 2010 en 2011 zijn ingeboekt. Tekorten bij het SW-bedrijf (52 procent) en oplopende wachtlijsten (48 procent) worden het vaakst gemeld. Daarnaast geven gemeenten aan dat zij zelf geld hebben moeten bijleggen (41 procent) en dat staf/ondersteunend personeel binnen het SW-bedrijf ontslagen wordt of geen contractverlenging meer krijgt (37 procent). Ook lichten verschillende gemeenten toe dat tijdelijke contracten voor staf en ondersteunend personeel regelmatig voorkomen. Bovendien wordt gemeld dat vacatures niet meer worden opgevuld. Verder volgt uit de antwoorden dat reeds in 10 procent van de gevallen mensen met een arbeidsbeperking hun plaatsing in een SW-bedrijf zijn kwijtgeraakt, doordat ze werden ontslagen of omdat hun contract niet meer werd verlengd. Tot slot geeft 10 procent van de gemeenten aan (vooralsnog) geen gevolgen te merken van de bezuinigingen op de sociale werkvoorziening.

Een middel om de pijn bij het SW-bedrijf te drukken, is zonder openbare aanbesteding opdrachten als groen-voorziening, stadsonderhoud en het maken van drukwerk aan het SW-bedrijf te gunnen. Net zoals bij de vorige editie van de monitor, doet tweederde van de gemeenten dit zo veel mogelijk of op beperkte schaal. Van de gemeenten heeft 12 procent een voorkeur voor of denkt een verplichting te kennen voor openbare aanbesteding. In 2010 was dit percentage nog bijna dubbel zo hoog (21 procent).

²Met 'wachttijd' wordt bedoeld op de wachtduur in maanden (inclusief eventuele voortrajecten), voordat een SW-geïndiceerde daadwerkelijk kan toetreden tot het werknemersbestand van de sociale werkvoorziening.

³Met 'voortraject' wordt bedoeld op een arbeidsmatige invulling van de wachttijd. Deze trajecten zijn onbetaald of worden betaald volgens een overbruggings-cao.

Jongeren

Per 1 januari 2012 is de Wet investeren in jongeren (WIJ) afgeschaft. Op basis van deze wet uit 2009 kregen jongeren tot 27 jaar geen bijstandsuitkering meer. In plaats daarvan zouden ze via hun gemeente een werk-leeraanbod moeten krijgen. Gemiddeld geeft bijna 90 procent van de gemeenten in dit onderzoek aan dat zij jonge WIJ'ers een passend leer-/werkaanbod hebben kunnen doen. Toch maken gemeenten ook kanttekeningen als: 'Sommige jongeren hebben zo veel psychische en maatschappelijke problemen, dat een leerwerktraject niet de beoogde oplossing biedt.'

Met ingang van 1 januari 2012 valt de groep jongeren die in aanmerking kwam voor de WIJ, onder de vernieuwde Wet werk en bijstand. Als gevolg van de huishoudinkomenstoets die daarmee gepaard gaat, wordt nu bij de toekenning van de bijstandsuitkering gekeken naar de inkomsten van alle gezinsleden. Als dat inkomen hoger ligt dan de norm, is er grote kans dat de voormalige WIJ'er gekort wordt op de uitkering of helemaal geen uitkering meer ontvangt. Zo worden thuiswonende jongeren afhankelijk van de inkomsten van hun ouders. Jongeren die samenwonen, worden afhankelijk van de werkende partner. Daarnaast lopen uitkeringsgerechtigde ouders van werkende en thuiswonende jongeren het risico dat ze minder of geen uitkering ontvangen. Bovendien moet iedereen die jonger is dan 27 jaar vanaf 2012 vanaf de eerste dag van aanmelding bij het UWV WERKbedrijf eerst vier weken zelf zoeken naar werk of een opleiding, waarna pas een aanvraag ingediend kan worden voor een bijstandsuitkering.

Als gevolg van de strengere aanpak van jongeren in de bijstand, valt te vrezen dat een deel van de jongeren zich laat afschrikken en 'zoekt raakt'. Onderzoek wijst uit dat er een substantiële groep niet-melders bestaat; jongeren die wel in het bevolkingsregister voorkomen, maar niet zijn ingeschreven op school, bij het jongerenloket, studiefinanciering, belasting et cetera. In de vorige monitor wees de FNV reeds op het belang van het in kaart brengen van deze burgers, zodat er zonodig maatregelen kunnen worden genomen om te voorkomen dat ze in verdere moeilijkheden komen. Op de vraag of gemeenten specifiek beleid hebben voor het bereiken van de groep niet-melders, antwoorden gemeenten in de huidige editie als volgt:

Beleid voor het bereiken van niet-melders?

	Percentage gemeenten (2012)
Ja, we zetten een leerwerkbus in, waarmee jongeren in de gemeente proactief informatie kan worden verschaft	4
Ja, we zetten jongerencoaches en -adviseurs in, die in de wijk naar de jongeren toe gaan en niet-melders kunnen signaleren	18
Ja, we nemen telefonisch contact op met niet-melders die bij ons bekend zijn	17
Ja, via huisbezoeken bij de bij ons bekende niet-melders thuis	12
Ja, we brengen de groep niet-melders in kaart via bestandskoppelingen, zodat we de betreffende jongeren gericht kunnen bereiken	23
Nee, wij hebben geen specifiek beleid voor niet-melders	56
Anders	26

Uit de resultaten blijkt dat ruim de helft van de gemeenten (56 procent) helaas (nog) geen specifiek beleid heeft voor het bereiken van niet-melders. De overige 44 procent, maakt gebruik van uiteenlopende instrumenten. Bijna een kwart van de gemeenten (23 procent) brengt niet-melders in kaart via bestandskoppelingen. Daarnaast wordt gebruikgemaakt van huisbezoeken, telefonisch contact, jongerencoaches en de leerwerkbuis.

Ook geven gemeenten regelmatig aan samen te werken met RMC's, Bureaus Leerplicht, onderwijsinstellingen en welzijnswerk om de specifieke groep voortijdig schoolverlaters effectief te bereiken. Als gevolg van de economische crisis en het nieuwe kabinetsbeleid rond onder meer de nieuwe Wet werk en bijstand, blijft de noodzaak om de groep niet-melders in kaart te brengen en actief te benaderen van groot belang. Zie ook bijlage 2 voor de scores van de afzonderlijke gemeenten op dit vlak (indicator 4).

De plannen rond de Wet werken naar vermogen laten jongeren met een arbeidsbeperking ook niet buiten schot. Als het aan het kabinet ligt, zullen werkloze jonggehandicapten die over een minimum aan arbeidsvermogen beschikken ook onder de WWNV moeten gaan vallen. Alle huidige Wajongers zullen hiertoe worden herkeurd. Alleen jonggehandicapten die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn, zullen onder de Wajong vallen en 75 procent van het wettelijk minimumloon krijgen. Alle overige jonggehandicapten zullen vallen onder de WWNV. Dit betekent dat ze een nog lagere uitkering zullen ontvangen (70 procent van het wettelijk minimumloon) en dat alleen als het gezinsinkomen de gestelde normen niet overschrijdt.

Honderdduizenden mensen dreigen hierdoor in armoede te vervallen. De verwachting is dat een op de drie jongeren met een handicap hierdoor niet meer in aanmerking komt voor een uitkering, noch ondersteuning krijgt bij het vinden van werk als gevolg van de bezuinigingen op de re-integratiebudgetten. Jongeren die wel een arbeidsplaats weten te vinden, zullen moeten werken voor wat ze nog waard zijn. Dit betekent in feite dat ze jarenlang met behoud van uitkering en een beloning onder het wettelijk minimumloon aan de slag zullen moeten. Zonder enig vooruitzicht op passende arbeidsplaatsen en degelijke arbeidsrechten, zoals pensioenopbouw. De FNV is dan ook fel gekant tegen deze bezuinigingen.

WWB-cliëntenparticipatie

De FNV hecht grote waarde aan cliëntenparticipatie. Het is namelijk van belang dat uitkeringsgerechtigden als ervaringsdeskundigen tijdig kunnen meepraten en meebeslissen over de uitvoering van de WWB in hun gemeente. Gemeenten zijn overigens wettelijk verplicht een vorm van cliëntenparticipatie in te stellen.

Hoe is de WMO-cliëntenparticipatie geregeld in uw gemeente?

	Percentage gemeenten (2012)
De gemeente maakt zelf de agenda voor de besluitvorming en stelt de WWB-raad ervan op de hoogte. De WWB-raad krijgt geen gelegenheid een rol te spelen in de besluitvorming	1
De gemeente bepaalt de agenda voor de besluitvorming grotendeels zelf, maar ziet de WWB-raad wel als gesprekspartner. De gemeente verplicht zich echter geheel niet om iets met de mening of advies van de WWB-raad te doen	22
De gemeente maakt samen met de WWB-raad de agenda en die mag ook problemen en oplossingen aandragen. De gemeente committeert zich om iets met de mening/het advies van de WWB-raad te doen, c.q. slechts goed beargumenteerd daarvan af te wijken	47
De gemeente en de WWB-raad stellen samen de agenda op en zoeken samen naar oplossingen. De gemeente verplicht zich te houden aan de gezamenlijk gevonden oplossingen	3
De gemeente laat beleidsvorming over aan de WWB-raad en neemt de resultaten daarvan over. Ze toetst slechts achteraf op vooraf gestelde voorwaarden	1
Anders	25

Uit de monitor blijkt dat in bijna de helft van de gemeenten de agenda van de WWB-raad door gemeente en WWB-raad wordt samengesteld. De invloedsmogelijkheden van een WWB-raad of -platform is in 23 procent van de gemeenten beperkter. Slechts zes gemeenten (4 procent) kennen verdergaande vormen van cliëntenparticipatie. Opmerkelijk is verder dat verschillende gemeenten melden dat het niet mogelijk is gebleken cliëntenraadsleden te vinden. Enkele gemeenten geven aan cliëntenparticipatie vorm te geven door het uitvoeren van enquêtes en/of het raadplegen van cliëntenpanels.

Om als WWB-raad of -platform goed te kunnen functioneren, zijn goede voorzieningen van belang. Aan gemeenten is gevraagd welke faciliteiten beschikbaar worden gesteld. In de meeste gemeenten heeft de raad of platform een eigen budget (71 procent). Daarnaast krijgt meer dan de helft een financiële vergoeding voor cliëntenraadsleden (53 procent) en professionele (ambtelijke) ondersteuning (51 procent). In minder dan de helft van de deelnemende gemeenten krijgen raden of platforms scholing (41 procent) en (kantoor)ruimte/kantoorfaciliteiten (40 procent).

Landelijk beleid

Aan gemeenten is gevraagd in hoeverre het landelijk beleid belemmerend werkt bij de uitvoering van het beleid op het gebied van werk.

- Financiële middelen spelen een bepalende rol bij de uitvoer van beleid. Herhaaldelijk worden de verregaande bezuinigingen op de budgetten dan ook als belemmering aangehaald in samenhang tot re-integratie, participatie, begeleiding en educatie. Gemeenten krijgen te maken met een grotere doelgroep met meer beperkingen en moeten hen ondersteunen met minder geld. Aangegeven wordt dat de beperking van de budgetten zal leiden tot het staken van succesvolle werkwijzen en minder dienstverlening en begeleidingsmogelijkheden voor mensen die daar juist behoefte aan hebben.

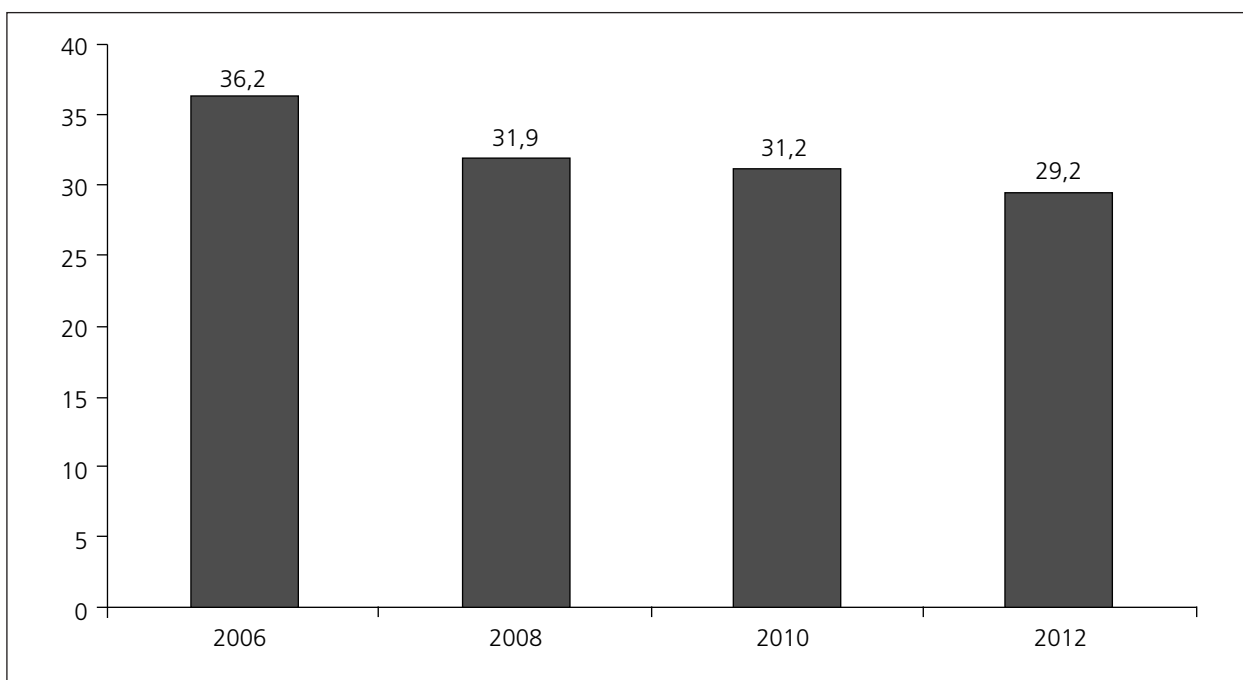
- Juist op groepen die te maken hebben met meervoudige problematiek, wordt meervoudig bezuinigd. Dit zal leiden tot nieuwe problemen.
- Werk boven uitkering is een goed uitgangspunt, maar niet voor iedereen weggelegd zonder hulp van de overheid. Een deel van de uitkeringsgerechtigde burgers heeft hulp nodig bij de toeleiding naar werk. De budgetten zijn evenwel niet meer toereikend om iedereen een passende voorziening aan te bieden, waardoor uitstroom stagneert en mensen moeten leven van een toelage die volstrekt ontoereikend is om van te leven.
- De focus komt te liggen op de groep kansrijken. Het gevolg is dat met name de dienstverlening aan degenen aan de onderkant van de participatieladder stagneert en het aantal mensen met een uitkering zal toenemen.
- De ontwikkelingen geven weinig tijd om te anticiperen op wijzigingen. Er moet te veel in te weinig tijd. Hierdoor worden bestaande verplichten en afspraken bedreigd.
- Bovendien wordt aangegeven dat sprake is van een verregaande decentralisatie die samengaat met beperking van de lokale beleidsvrijheid.
- Er wordt in de nieuwe regelgeving en wetsvoorstellen weinig tot geen rekening gehouden met verschillen tussen uitkeringsgerechtigde burgers en verschillen tussen regio's.
- Afspraken met werkgevers zijn boterzacht. Medewerking van bedrijven zou aan striktere eisen vanuit het rijk onderworpen moeten worden, willen er daadwerkelijk duurzame resultaten geboekt kunnen worden inzake uitstroom of deelname op de arbeidsmarkt naar vermogen.
- Versnipperde in plaats van geïntegreerde dienstverlening zal de gezamenlijke cliëntenparticipatie ook in een ander daglicht zetten.

Inkomen

Bijstandsuitkering

De FNV vraagt in de monitor al jarenlang aandacht voor het feit dat mensen die een uitkering aanvragen weken en soms maanden op een beslissing moeten wachten. Al die tijd zitten ze in onzekerheid over hun inkomen. Mede dankzij de FNV-inzet is er een wetswijziging gekomen waardoor ze na vier weken in principe recht hebben op een voorschot. Daarbij blijft natuurlijk wel het risico bestaan dat dit voorschot moet worden terugbetaald. Overigens is het wrang om te moeten constateren dat het rijk in de aangescherpte WWB standaard een wachttijd van vier weken invoert voor jongeren.

Gemiddelde wachttijd voor aanvragers van een uitkering in kalenderdagen

De bovenstaande grafiek laat zien hoe de gemiddelde wachttijd zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Er is sprake van een lichte daling, maar een gemiddelde wachttijd van meer dan vier weken is natuurlijk nog altijd erg lang. De gemiddelde wachttijd kan zelfs oplopen tot ruim twee maanden.

In de vorige editie van de Lokale Monitor is reeds een analyse gemaakt waaruit blijkt dat de daling van de wachttijd zich sterker heeft voorgedaan bij gemeenten die al langer aan het onderzoek meedoen. Dit suggereert dat het onderzoek een positief effect heeft op de moeite die gemeenten doen om de wachttijd terug te brengen.

Een deel van de mensen die een uitkering aanvraagt, ziet daar uiteindelijk van af. In 2009 heeft de IWI onderzoek gedaan naar wat er met deze mensen gebeurt. Een deel vindt werk of weet zich op een andere manier te redden, maar een groot deel komt in een kwetsbare positie terecht. Met name zieken, verslaafden en mensen met onvoldoende communicatieve vaardigheden lopen het risico om in de problemen te raken doordat ze onvoldoende uit de voeten kunnen met de uitkeringsbureaucratie.

Onderzoek (gestart) naar afhakers

	2006	2008	2010	2011
Percentage gemeenten	7	9	9	8

De FNV vindt dat gemeenten moeten onderzoeken wat er gebeurt met mensen die afhaken, zodat ze zonodig maatregelen kunnen nemen om te voorkomen dat die ernstig in de problemen raken. Helaas lijkt slechts een klein deel van de gemeenten aandacht te hebben voor de situatie van afhakers. Voor zover gemeenten onderzoek hebben gedaan, dateert dit vaak al van jaren geleden. Den Haag vormt een uitzondering, deze gemeente geeft aan dat recent een onderzoek is verricht dat in afronding is. Enkele gemeenten geven als toelichting dat er in hun gemeente geen problemen bestaan rond afhakers, al is niet altijd duidelijk hoe men dat dan weet.

Overigens brengt de aangescherpte WWB het risico met zich mee dat meer burgers tussen wal en schip vallen. De FNV vindt dat gemeenten deze gevolgen permanent moet bewaken. Ze hebben tenslotte een zorgplicht ten aanzien van hun burgers. Daarbij moeten ze zich niet alleen op afhakers richten, maar ook op andere groepen die onder het bestaansminimum terecht kunnen komen of anderszins ernstig in de problemen kunnen raken.

Langdurigheidstoeslag

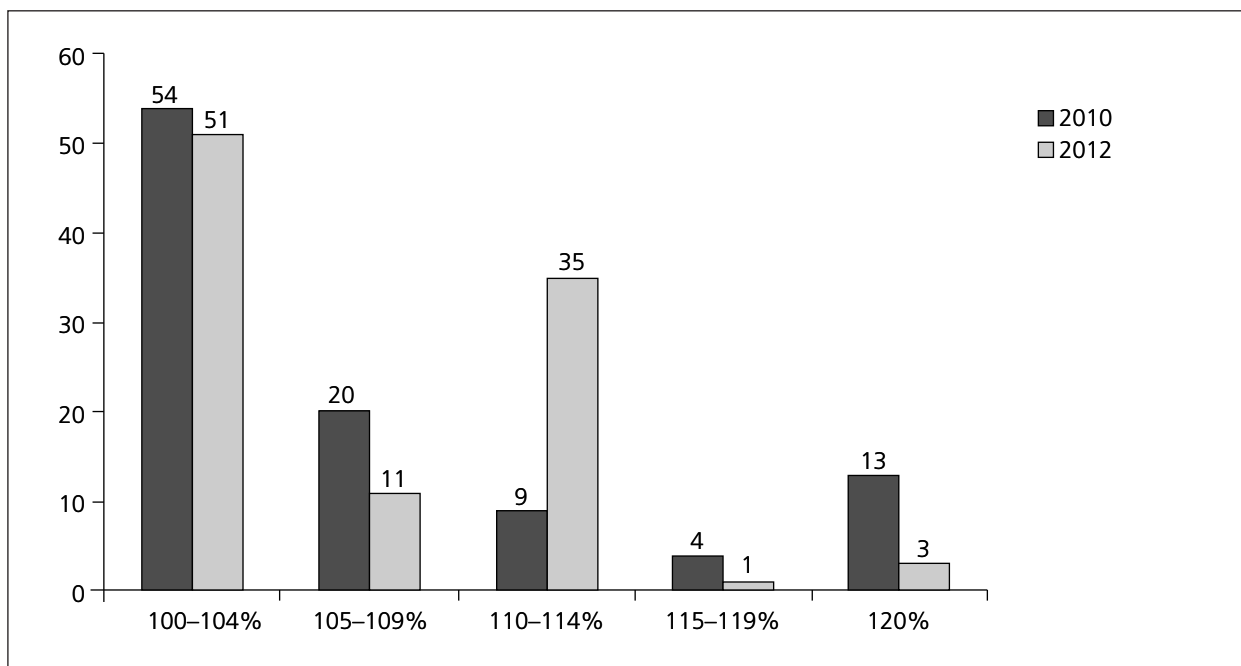
De langdurigheidstoeslag is een toeslag van enkele honderden euro's per jaar voor mensen die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen. Bij de invoering in 2004 golden er strenge landelijke regels over wie hiervoor in aanmerking komt. Sindsdien is de regeling gedecentraliseerd en hebben gemeenten meer vrijheid gekregen om zelf de criteria vast te stellen. Met de aangescherpte WWB wordt dit gedeeltelijk weer teruggedraaid: gemeenten mogen de inkomensgrens niet meer boven de 110 procent vaststellen.

Na hoeveel jaar recht op langdurigheidstoeslag

	Percentage gemeenten	
	2010	2012
Periode < 3 jaar	1	6
3 jaar	78	79
Periode > 3 jaar	22	15

In vergelijking met de vorige editie is er een kleine verbetering als het gaat om de eis ten aanzien van het aantal jaren dat men op het minimum moet zitten om in aanmerking te komen voor de langdurigheidstoeslag. Het percentage gemeenten waar pas na langer dan drie jaar een toeslag wordt toegekend is gedaald van 22 naar 15 procent.

Inkomensgrens langdurigheidstoeslag (percentage gemeenten)

Als het gaat om de inkomensgrens die wordt gehanteerd dan blijkt dat steeds meer gemeenten een inkomensgrens hanteren van 110 procent, vermoedelijk als gevolg van de aangescherpte WWB waarin deze grens verplicht wordt gesteld. Er zijn nog maar heel weinig gemeenten waar mensen met een inkomen boven de 110 procent in aanmerking komen voor de toeslag. Vermoedelijk zullen onder meer werkenden met een laag inkomen hierdoor de toeslag mislopen.

Procedure toekenning langdurigheidstoeslag

	Percentage gemeenten	
	2010	2012
Mensen die recht hebben op de langdurigheidstoeslag worden geïnformeerd dat ze deze automatisch ontvangen, tenzij ze bezwaar maken	11	17
Mensen die waarschijnlijk recht hebben op de toeslag ontvangen een ingevuld formulier dat ze alleen nog hoeven te ondertekenen	34	34
Mensen die in aanmerking denken te komen voor de langdurigheidstoeslag moeten zelf een aanvraag indienen	46	44

Gemeenten kunnen het gebruik van de langdurigheidstoeslag bevorderen door bureaucratische drempels weg te nemen. De bovenstaande tabel laat zien dat er een lichte verbetering is als het gaat om de klantvriendelijkheid van de aanvraagprocedures. Daarnaast melden verschillende gemeenten dat ze voorlichting geven over de regeling, maar dit zal minder effectief zijn dan het gericht benaderen van mensen die (mogelijk) recht hebben op de toeslag.

Inkomensgrens

In de aangescherpte WWB wordt een maximale inkomensgrens voor collectieve regelingen vastgelegd, maar deze geldt niet voor individuele regelingen.

Inkomensgrens voor regelingen (percentage gemeenten)

Inkomensgrens	Bijzondere bijstand	Minimaregelingen
100-109 procent	10	3
110-119 procent	52	85
120-129 procent	34	11
130-139 procent	3	1
140-149 procent	–	–
150 procent	2	–

Gemeenten blijken met name voor minimaregelingen veelal een inkomensgrens van 110 procent van het sociaal minimum te hanteren, soms met verwijzing naar de nieuwe wet. Een deel van de gemeenten laat bij minimaregelingen wel een overschrijding toe.

Kwijtschelding

Burgers met een laag inkomen kunnen in aanmerking komen voor kwijtschelding van lokale heffingen zoals de onroerendzaakbelasting. In de praktijk zijn het vaak bijstandsgerechtigden die van deze mogelijkheid gebruikmaken, maar andere groepen kunnen ook recht hebben op kwijtschelding.

Recht op kwijtschelding lokale heffingen

	Percentage gemeenten (2012)
Werkende armen	82
Zzp'ers	51
Ouderen met alleen AOW	84
Burgers met een andere uitkering	85

De voorgaande tabel laat zien dat de meeste gemeenten de regeling openstellen voor werkende armen, ouderen met alleen AOW en burgers met een andere uitkering dan bijstand. Dit geldt in veel mindere mate voor zelfstandigen zonder personeel: zij mogen in slechts de helft van de gemeenten een beroep doen op kwijtschelding. Het rijk heeft in 2011 de mogelijkheid gecreëerd voor gemeenten om ook aan ondernemers die aan de voorwaarden voldoen kwijtschelding te verlenen, met als doel om ongelijkheid weg te nemen tussen ondernemers enerzijds en werknemers en uitkeringsgerechtigden anderzijds.

Tegengaan niet-gebruik

Veel mensen met een laag inkomen maken geen gebruik van toeslagen en kwijtschelding terwijl ze daar wel recht op hebben. Een belangrijke oorzaak is dat aanvraagprocedures omslachtig en ondoorzichtig zijn. Gemeenten kunnen op verschillende manieren niet-gebruik tegengaan.

Tegengaan niet-gebruik

	Percentage gemeenten			
	2006	2008	2010	2011
Aanschrijven langdurigheidstoeslag: alleen mensen in de bijstand	–	36	12	17
Aanschrijven langdurigheidstoeslag: ook anderen	–	47	72	63
Ingevuld formulier langdurigheidstoeslag	21	24	34	34
Bijstand automatische kwijtschelding heffingen				
Meerjarige kwijtschelding heffingen	34	33	48	64
Bestandskoppeling heffingen ⁴	19	28	28	34
Versnelde procedure bijzondere bijstand	–	10	56	48

Er zijn positieve voorbeelden van gemeenten die burgers eerder dan drie jaar laag inkomen recht geven op de langdurigheidstoeslag, zoals in de Drechtsteden (Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht), Dalfsen, Baarle-Nassau, Maassluis en Vlaardingen. Toch laat de bovenstaande tabel zien dat gemeenten over het algemeen minder hun best zijn gaan doen om te zorgen dat mensen zonder bijstandsuitkering gebruikmaken van de langdurigheidstoeslag als ze daar recht op hebben (zie ook bijlage 2, indicator 6 voor de individuele scores van gemeenten op dit onderdeel). Op het gebied van kwijtscheldingen doen gemeenten juist meer moeite om te zorgen dat zowel bijstandsgerechtigden als andere groepen gebruikmaken van de regeling als ze daar recht op hebben.

Een deel van de gemeenten (48 procent) hanteert een versnelde procedure bij aanvragen voor de bijzondere bijstand, zodat aanvragers zonder veel rompslomp bijna direct een beslissing krijgen over hun aanvraag. Twee edities geleden ging dit nog om een nieuw fenomeen. Vervolgens was er een sterke groei, die inmiddels weer is ingezakt. Bij veel gemeenten geldt de versnelde aanvraag alleen voor specifieke categorieën. Van de gemeenten heeft 17 procent plannen om een versnelde procedure in te voeren. De afzonderlijke scores van gemeenten op dit onderdeel, zijn te vinden in bijlage 2 (indicator 7).

Het zou voor gemeenten een stuk eenvoudiger worden om hun regelingen op een klantvriendelijke manier uit te voeren als zij via de Belastingdienst een check zouden kunnen doen welke burgers in aanmerking komen voor voorzieningen. Van de deelnemende gemeenten is 75 procent voorstander van deze mogelijkheid. Sommige gemeenten maken hierbij de aantekening dat ze wel controle willen houden over de criteria die bij zo'n check worden gebruikt. Daarnaast voeren enkele gemeenten aan dat gegevens van de Belastingdienst pas achteraf beschikbaar zijn.

Schuldhelpverlening

Mensen die een aanvraag doen voor schuldhelpverlening komen vaak op een wachtlijst te staan. Verschillende onderzoeken wijzen erop dat een lange wachttijd slecht is voor de effectiviteit van de schuldhelpverlening. De Eerste Kamer heeft onlangs een wetsvoorstel aangenomen waarin staat dat mensen die een beroep doen op de schuldhelpverlening binnen vier weken hulp moeten krijgen (in urgente situaties binnen drie dagen).

⁴Vraagstelling aangepast in editie 2012.

Schuldhulpverlening: wachttijd in kalenderdagen

	2009	2010	2011
Gemiddelde alle gemeenten	35	31	27

De bovenstaande tabel laat zien dat de gemiddelde wachttijd de afgelopen jaren iets is gedaald, maar niet genoeg. Het gemiddelde over alle gemeenten zit nog dicht in de buurt van de 4 weken die als maximum gaan gelden. Er zijn uitschieters naar maar liefst 200 dagen.

Bejegening

Sociale diensten kunnen uitkeringsgerechtigden thuis bezoeken om hun huis te controleren en zo vast te stellen of hun leefsituatie overeenstemt met wat ze hebben opgegeven. Zo'n controle is een stevige inbreuk op de privacy. De FNV staat dan ook kritisch tegenover het middel en vindt dat in ieder geval goede informatie over rechten en plichten moet worden gegeven.

Rechten en plichten bij huisbezoek op welke wijze vastgelegd?

	2006	2008	2010	2011
In een verordening	2	3	4	3
In een protocol	45	60	71	53
In een brochure die ter plekke wordt uitgereikt	–	7	17	18
In een brochure die van tevoren wordt opgestuurd	–	10	21	11

Bovenstaande tabel laat zien dat de aandacht voor het helder vastleggen en communiceren van rechten en plichten aan het verslappen is. Veel gemeenten nemen niet de moeite om uitkeringsgerechtigden actief te informeren over hun rechten en plichten rond huisbezoeken.

Jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep laat zien dat uitkeringsgerechtigden een huisbezoek mogen weigeren zonder dat dat negatieve gevolgen voor ze heeft als er geen specifieke aanleiding is voor het huisbezoek. Er is nieuwe wetgeving in de maak die bepaalt dat het in de toekomst veelal negatieve gevolgen kan hebben als een huisbezoek wordt geweigerd, ook al is er geen enkele specifieke aanleiding voor de controle.

Gevolgen weigeren huisbezoek als er geen specifieke aanleiding is voor een huisbezoek

Consequentie	Percentage gemeenten (2012)
De (aanvraag voor een) uitkering wordt afgewezen ofwel de uitkering van de weigeraar van het huisbezoek wordt beëindigd	6
De uitkering van de weigeraar van het huisbezoek wordt verlaagd	–
Er wordt een diepgaand onderzoek ingesteld naar de weigeraar van het huisbezoek, met de mogelijke consequentie dat de uitkeringsaanvraag wordt afgewezen ofwel de uitkering wordt beëindigd	23
Het huisbezoek wordt uitgesteld naar een nieuw moment	4
Het weigeren van een huisbezoek zonder aanleiding heeft geen consequenties voor de uitkering(saanvraag) van de weigeraar	55

Bovenstaande tabel laat zien dat er enkele gemeenten zijn die de uitkering weigeren of beëindigen als er niet wordt meegewerkt aan een huisbezoek. Deze gemeenten handelen in strijd met de huidige wet zoals die door de CRB is uitgelegd.

Landelijk beleid

In de aangescherpte WWB is bepaald dat gemeenten voortaan verplicht een inkomensgrens van 110 procent van het sociaal minimum moeten hanteren voor collectieve minimaregelingen. Voor veel gemeenten betekent dit een beperking van de groep mensen die recht heeft op deze regelingen. Het is denkbaar dat sommige gemeenten hier geen probleem mee hebben, omdat het een bezuiniging oplevert. Tegelijk gaat dit wel ten koste van mensen met een inkomen dat maar iets boven het sociaal minimum zit.

Inkomensgrens minimabeleid verplicht op 110 procent sociaal minimum

	Percentage gemeenten (2012)
We verwachten geen problemen	61
We verwachten dat burgers in de financiële problemen gaan komen	35
We gaan ons beleid aanpassen	16

Bovenstaande tabel laat zien dat ruim de helft van de gemeenten geen problemen voorziet, 16 procent gaat het beleid aanpassen om problemen op te vangen en ruim een derde van de gemeenten verwacht dat burgers in de financiële problemen gaan komen. Overigens heeft de gemeente Utrecht bekendgemaakt vast te houden aan een inkomensgrens van 125 procent van het sociaal minimum voor gezinnen met kinderen, aldus Binnenlands Bestuur.

Er is ook nog een open vraag gesteld in hoeverre er voorbeelden zijn van landelijke regelgeving die beperkend werken voor het gemeentelijk beleid. Veel gemeenten noemen de aanscherpingen van de WWB. Specifieker is het met name de huishoudinkomenstoets die door veel gemeenten als probleem wordt gezien, zowel wat betreft de uitvoerbaarheid als de sociale gevolgen.

Zorg

WMO-budget

Sinds 1 januari 2007 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO). Gemeenten krijgen hiervoor financiële middelen van het rijk. In 2011 zijn gemeenten gekort op hun budgetten voor de WMO. Veel gemeenten hebben bezuinigingsmaatregelen ingevoerd om deze tekorten op het budget op te kunnenvangen.

Uit dit onderzoek blijkt dat de meeste gemeenten in 2011 meerdere bezuinigingsmaatregelen hebben genomen. Bijna tweederde van de deelnemende gemeenten (65 procent) heeft de uitgaven beperkt door kostenbesparende maatregelen. Andere gemeenten hebben aangegeven dat zij samen met de burger naar andere vormen van ondersteuning zoeken (51 procent). Er zijn ook gemeenten die de inkomsten verhogen door de eigen bijdragen voor WMO-voorzieningen te verhogen of door voor meerdere WMO-voorzieningen een eigen bijdrage te vragen (50 procent). En er zijn gemeenten die uit eigen middelen bijleggen bij het WMO-budget (49 procent). Veertien gemeenten hebben (nog) geen maatregelen genomen. De gemeente Doetinchem wil kosten besparen door in samenwerking met een zorgverzekeraar een gemeentepolis te ontwikkelen voor burgers met een laag inkomen en met een WMO-indicatie. De polis prikkelt tot doelmatig zorggebruik en reduceert de uitvoeringslasten voor gemeente en verzekeraar.

Kanteling WMO

In de WMO is de compensatieplicht opgenomen. Gemeenten zijn hierbij verplicht burgers te compenseren in hun beperkingen zodat zij volwaardig mee kunnen doen in de samenleving. De compensatieplicht stelt de participatie van burgers centraal. Dat vraagt om een kanteling in denken en doen; vanuit oplossingen en niet vanuit bestaande voorzieningen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ondersteunt gemeenten in dit proces. Het veelgenoemde 'keukentafelgesprek' staat voor een open en oplossingsgericht gesprek tussen de gemeente en de burger en is een van de belangrijkste elementen uit de Kanteling. Een gesprek aan de keukentafel betekent ook een huisbezoek, waarbij de zorgvraag breed in beeld kan worden gebracht en tot een betere beoordeling van de zorgvraag leidt. Aan gemeenten is gevraagd in hoeverre tijdens het gesprek rekening wordt gehouden met de belangen van de burger.

Hoe wordt tijdens het gesprek met de burger rekening gehouden met diens belangen?

	Percentage gemeenten (2012)
Voorafgaand aan het gesprek wordt aangegeven dat de aanvrager iemand mee mag nemen naar het gesprek	36
Het gesprek vindt in de meeste gevallen bij de aanvrager thuis plaats	66
Bij het gesprek worden in de meeste gevallen zorgprofessionals betrokken	8
Het gesprek wordt vastgelegd in een verslag en is leidend bij de indicatiestelling	52
Het gesprek wordt gevoerd door getrainde gespreksvoerders die de 'vraag achter de vraag' kunnen achterhalen.	58
De gemeente heeft een protocol waarin de wijze van het gesprek is vastgelegd	24
Aanvragers worden geïnformeerd over mogelijkheden van bezwaar en beroep	54

Het afleggen van huisbezoeken blijkt goed te zijn ingeburgerd. In ruim de meerderheid van de gemeenten wordt het gesprek gevoerd door getrainde gespreksvoerders en vastgelegd in een verslag. Nog maar weinig gemeenten passen een protocol toe waarin de wijze van het gesprek is vastgelegd. Het protocol zorgt ervoor dat het gesprek met de burger objectief en gelijkwaardig verloopt en het biedt zekerheden waar de burger op terug kan grijpen.

Dertig gemeenten hebben in dit onderzoek aangegeven dat de Kanteling (nog) niet van toepassing is. Uit de toelichtingen blijkt echter dat de meeste in de praktijk al wel aan het kantelen zijn, maar beleidsmatig (bijvoorbeeld in een verordening) dit nog definitief moeten uitwerken.

Persoonsgebonden budget (PGB) en eigen bijdrage

Gemeenten mogen voor individuele voorzieningen een eigen bijdrage (of eigen aandeel) vragen, maar zijn dat wettelijk niet verplicht. De eigen bijdrage wordt vastgesteld en geïnd door het Centraal Administratie Kantoor (CAK). Gemeenten hebben mogelijkheden om mensen met een laag inkomen te ontzien door van hen geen eigen bijdrage te vragen of door minima achteraf te compenseren via bijvoorbeeld de bijzondere bijstand.

Percentage gemeenten dat geen eigen bijdrage vraagt van minima met een inkomen tot 120 procent van het minimuminkomen

Jaar	Percentage gemeenten (2012)
2010	11,2
2012	6,9

Het percentage gemeenten dat geen eigen bijdrage vraagt van minima is met ruim 4 procent gedaald ten opzichte van de vorige editie. De meerderheid van de gemeenten wijst minima actief op compenserende maatregelen als de bijzondere bijstand of de collectieve ziektekostenverzekering (51 procent). Een klein aantal gemeenten (16 procent) kent automatische tegemoetkoming toe via de categoriale regeling voor chronisch zieken en gehandicapten.

De gemeenten 's-Hertogenbosch en Helmond hebben met het CAK een regeling getroffen waarbij de eigen bijdrage wel door het CAK wordt opgelegd, maar niet bij de minima wordt geïnd. Deze werkwijze blijkt voordelig als minima gebruikmaken van een AWBZ- en WMO-voorziening. Het totaal aan eigen bijdragen op grond van de WMO en AWBZ mag namelijk niet hoger zijn dan het wettelijk maximumbedrag. Iemand die dus voor de WMO al een eigen bijdrage opgelegd heeft gekregen, hoeft minder of geen eigen bijdrage aan de AWBZ af te dragen.

Bij individuele voorzieningen hebben burgers de keuze tussen een voorziening in natura of een persoonsgebonden budget (PGB). Een PGB moet daarbij vergelijkbaar zijn met een voorziening in natura en toereikend om de benodigde voorziening in te kunnen kopen⁵. Net als bij de voorgaande twee edities van de Lokale Monitor is ook nu gevraagd naar de uurtarieven die gemeenten hanteren voor het PGB voor de voorziening huishoudelijke hulp I. Een vergelijking met de vorige edities is echter niet meer goed mogelijk. Steeds meer gemeenten hanteren namelijk verschillende tarieven voor het PGB huishoudelijke hulp I. Met dit differentiaal tariefstelsel wordt een hoger tarief gehanteerd voor mensen die aantoonbaar hulp bij een erkende zorgaanbieder inkopen en een lager tarief voor een particuliere hulp.

⁵ Op dit moment ligt er in de Tweede Kamer een wetsvoorstel (TK 33127) waarin is opgenomen dat de verplichting van gemeenten om een PGB aan te bieden verdwijnt. In het wetsvoorstel is het PGB slechts als 'kantbepaling' opgenomen.

Wanneer gemeenten een enkelvoudig of integraal tariefstelsel hanteren, lopen de tarieven uiteen van € 11,90 tot € 23,54. Bij een differentiaal tariefstelsel ligt het laagste tarief dat door een gemeente is verstrekt op € 11,90 en het hoogste op € 25.

Huishoudelijke hulp

Gemeenten besteden de voorziening hulp bij het huishouden veelal aan via een Europese aanbestedingsprocedure en sluiten vaak met meerdere zorgaanbieders een bestek of contract tegen verschillende uurtarieven. Tarieven onder de kostprijs kunnen leiden tot financiële problemen bij zorgaanbieders. De gevolgen voor medewerkers in de zorg en cliënten zijn dan enorm. Medewerkers worden ontslagen of moeten hetzelfde werk doen tegen minder loon en slechtere arbeidsvoorwaarden. Veel cliënten raken hun vertrouwde hulp kwijt. Door korte looptijden van het bestek of contract investeren zorgaanbieders vaak minder in hun personeel. De zorgaanbieder is immers niet verzekerd van een nieuwe gunning. De positie van de werknemers in de zorg en de kwaliteit van de huishoudelijke hulp komen onder grote druk te staan.

Gemeenten kunnen tegen een goed dekkend tarief aanbesteden dat recht doet aan de kwaliteit van de huishoudelijke hulp. Mede naar aanleiding van de vorige LMWIZ-editie heeft de Eerste Kamer op 20 maart 2012 het wetsvoorstel over de invoering van de basistarieven voor de huishoudelijke hulp aangenomen⁶. Gemeenten moeten in het vervolg basistarieven vaststellen op basis van reële kostprijzen en arbeidsvoorwaarden die passen bij de vereiste vaardigheden voor het leveren van de huishoudelijke hulp. Om die te kunnen bepalen, kunnen gemeenten zelf onderzoek doen naar de werkelijke kostprijzen van goed functionerende zorgaanbieders uit de regio. Abvakabo FNV heeft berekend dat goede kwaliteit zorg door de huishoudelijke hulp I minstens €24,50⁷ per uur kost. Dit tarief is onder meer gebaseerd op de beloning volgens de cao VVT (Verpleeg-, Verzorgingstehuizen en Thuiszorg). In deze monitor is gemeenten gevraagd naar de maximumtarieven voor 2012.

Percentage gemeenten met maximumtarieven voor huishoudelijke hulp I⁸

	2010	2012
Tot €22	85,7	64,5
€22 en hoger	14,3	34,8

Ten opzichte van de vorige editie, hebben meer gemeenten in 2012 tegen een maximumtarief van €22 en hoger voor de huishoudelijke hulp I aanbesteed. De gemeente Woudenberg is de enige gemeente die, in lijn met het adviestarief van Abvakabo FNV, tegen een tarief van €25 heeft aanbesteed. De gemeenten Eindhoven (€24,45), Horst aan de Maas en Roermond (€24,39), Veldhoven (€24,33) en Sint-Michielsgestel (€24,21) liggen dicht bij dit adviestarief. In bijlage 2 is een overzicht te vinden van de scores van elke gemeente op dit onderdeel (indicator 8).

Gemeenten kunnen daarnaast onrust en onzekerheid voor werknemers in de zorg en cliënten voorkomen door met zorgaanbieders meerjarencontracten af te sluiten. Dit komt ook de investeringen in het personeel ten goede.

⁶EK 2010-2011, 31 347A en www.wmo2013.nl.

⁷Dit kostprijsstarief is gebaseerd op functieschaal 15 van de cao VVT en is inclusief werkgeverslasten, pensioen, ziekteverzuim, kosten gebouwen, indirecte kosten en rendementopslag.

⁸Niet alle gemeenten hebben de uurtarieven voor 2012 kunnen aangeven. Bij enkele gemeenten was de aanbesteding nog niet afgerond; hiervan is het tarief uit 2011 genomen. Sommige gemeenten hebben aangegeven dat zij geen maximumtarieven hanteren; in dat geval is het hoogste tarief aangehouden.

Aantal gemeenten (absoluut) met bestek of contract van vier jaar

	2010	2012
Bestek of contract van vier jaar	18	43

Het aantal gemeenten met een bestek of contract van vier jaar is toegenomen. Een kleiner deel van de gemeenten (24 procent) heeft een contract van twee jaar afgesloten. Er zijn ook uitschieters. De gemeente Borsele heeft een contract van 6 jaar en de gemeente Woudenberg heeft zelfs een contract van tien jaar afgesloten. Beide gemeenten hebben overigens aanbesteed op basis van respectievelijk de bestuurlijke aanbesteding en een concurrentiegericht dialogo wat in het algemeen tot langdurige contracten leidt.

Om ervoor te zorgen dat de hulp bij het huishouden van een goed kwalitatief niveau is, kunnen gemeenten kwaliteitseisen in hun contracten of bestekken opnemen. Onder andere VNG, VWS en koepelorganisatie Actiz hebben gezamenlijk een 'Kwaliteitsdocument verantwoorde hulp bij het huishouden'⁹ opgesteld, met kwaliteitseisen voor gemeenten, aanbieders en cliënten. Gemeenten kunnen dit document als richtsnoer gebruiken. Uit deze monitor blijkt dat bijna de helft (49 procent) van de deelnemende gemeenten alle eisen uit dit kwaliteitsdocument in het contract heeft overgenomen. Een kleiner deel van de gemeenten (25 procent) heeft aangegeven dat zij een beperkt aantal eisen heeft opgenomen. Bijna driekwart van de deelnemende gemeenten (72 procent) heeft signalering bij onveilige situaties en knelpunten in het huishouden expliciet als kwaliteitseis in het contract opgenomen.

Slechtere arbeidsvoorwaarden, lagere beloning en (collectieve) ontslagen leiden tot een uitstroom van personeel uit de zorgsector, terwijl zij nu en in de toekomst hard nodig zijn. Om het personeel aan de zorgsector te kunnen binden, kunnen gemeenten goed werkgeverschap van zorgaanbieders stimuleren. In deze monitor is aan gemeenten gevraagd op welke wijze zij goed werkgeverschap stimuleren.

Percentage gemeenten die goed werkgeverschap stimuleren

	Percentage gemeenten (2012)
1. De gemeente heeft in bestek of contract opgenomen dat cao VVT van toepassing is	56
2. Conform de cao VVT moet de zorgaanbieder die de aanbesteding wint, medewerkers overnemen van de verliezende partij met behoud van salaris en overige arbeidsvoorwaarden. De gemeente ziet erop toe dat deze overgang zonder problemen verloopt	58
3. De gemeente zoekt (gezamenlijk met de zorgaanbieder) naar structurele oplossingen indien de zorgaanbieder in financiële problemen is gekomen	12
4. De gemeente ziet erop toe dat zorgaanbieders functieomschrijvingen hanteren die een directe vertaling zijn van de kwaliteitseisen uit het kwaliteitsdocument	19
5. De gemeente zorgt ervoor dat zorgaanbieders zich inzetten op opleidings- en doorstroommogelijkheden van medewerkers	23
6. De gemeente zorgt ervoor dat zorgaanbieders zich inzetten op duurzame arbeidscontracten en uitbreiding van contracturen	7
7. De gemeente heeft in bestek/convenant de eis opgenomen dat de zorgaanbieders werkzoekenden in dienst nemen die moeilijk aan de slag komen op de arbeidsmarkt	74
8. De gemeente zet in op de fundamentele arbeidsnormen (afgesproken in ILO-verband) zoals het verbod op discriminatie en het recht op collectieve onderhandeling en zorg ervoor dat zorgaanbieders deze normen hanteren	19

⁹Kwaliteitsdocument voor verantwoorde hulp bij het huishouden, juni 2009, www.invoeringwmo.nl.

Bijna driekwart van de gemeenten besteedt aandacht aan hun sociale rol door in het bestek of contract op te nemen dat zorgaanbieders werkzoekenden in dienst nemen die moeilijk aan de slag komen op de arbeidsmarkt. Meer dan de helft van de gemeenten heeft in het contract opgenomen dat de cao VVT van toepassing is. Hoewel deze cao algemeenverbindend is verklaard en voor alle zorgaanbieders in de sector van toepassing is, schept deze eis in het contract duidelijkheid naar zorgaanbieders. Bovendien is de algemeenverbindendverklaring voor bepaalde tijd (loopt tot eind 2012). Conform deze cao moet de zorgaanbieder die de aanbesteding gegund heeft gekregen, medewerkers overnemen van de verliezende partij met behoud van salaris en arbeidsvoorwaarden.

Meer dan de helft van de deelnemende gemeenten geeft aan toezicht te houden bij de overname van personeel. Gemeenten kunnen tevens toezien op een soepele overgang door hier bijvoorbeeld tijdig op in te spelen en eventueel te bemiddelen bij problemen. Gemeenten kunnen er ook voor zorgdragen dat zorgaanbieders functieomschrijvingen en beloningen hanteren die een vertaling zijn van de kwaliteitseisen uit het eerder genoemde kwaliteitsdocument. Bijvoorbeeld door na aanbesteding te controleren of de aanbieder zich aan de (kwaliteits)afspraken in het bestek of contract heeft gehouden. In de praktijk komt het namelijk regelmatig voor dat zorgaanbieders, door financiële problemen, genoodzaakt zijn het functieniveau van medewerkers laag te houden of zelfs te verlagen. Van de gemeenten geeft 19 procent aan hierop toe te zien. In bijlage 2 zijn de scores van gemeenten op dit onderdeel opgenomen (indicator 9). Bij de puntentoekenning is, in overleg met Abvakabo FNV, gekozen voor de drie meest noodzakelijke vormen van goed werkgeverschap, namelijk de aspecten 1, 2 en 4 uit de voorgaande tabel.

Verder kan prijsconcurrentie tussen zorginstellingen worden beperkt door het zogenaamde Zeeuws model te hanteren bij de aanbesteding. Hierbij worden aanbieders gecontracteerd die voldoen aan minimale kwaliteitseisen en zorg of dienstverlening kunnen leveren voor een door de gemeente vastgestelde vaste prijs. Een onbeperkt aantal aanbieders kan worden gecontracteerd. De cliënt kiest op basis van kwaliteit een van de gecontracteerde aanbieders. De FNV vindt dat de gemeente ervoor dient te zorgen dat het tarief kostendekkend is en dat de cao VVT wordt nageleefd.

Percentage gemeenten die het Zeeuws model hanteren

2008	35
2010	51,5
2012	43

Het percentage gemeenten dat aangeeft het Zeeuws model te hanteren, is met 8,5 procent gedaald ten opzichte van de vorige editie.

In Nederland wordt een politieke en juridische discussie gevoerd of gemeenten verplicht zijn de voorziening huishoudelijke hulp volgens Europese richtlijnen aan te besteden. Volgens de Europese Commissie zijn gemeenten aanbestedingsplichtig. De gemeente bepaalt, volgens de Europese richtlijnen, aan de hand van objectieve maatstaven of zij de hulp bij het huishouden als een 2A- of 2B-dienst aanbesteedt. Voor diensten onder de 2A-lijst geldt het volledig aanbestedingsregime, voor 2B-diensten zijn slechts een aantal artikelen uit de aanbestedingsregels van toepassing. Dit wordt ook wel de lichtere variant van aanbesteden genoemd¹⁰.

¹⁰ De Tweede Kamer heeft een wetsvoorstel aangenomen dat voor gemeenten geen aanbestedingsplicht meer geldt. Dit wetsvoorstel is op 6 maart 2012 plenair in de Eerste Kamer behandeld (TK 2009-2010, 31 353, A + www.wmo2013.nl)

Drie gemeenten hebben in de vorige editie van de monitor aangegeven dat zij een andere procedure hebben gevolgd dan de reguliere 2A- of 2B-procedure. Zij hebben eerst met zorgaanbieders onderhandeld over prijs en product, waarna het contract werd afgesloten. Deze procedure, ook wel het convenantenmodel of bestuurlijke aanbesteding genoemd, zou meer ruimte bieden voor de kwaliteit van zorg en ondersteuning. Ook zijn er verbindingen mogelijk met andere zorgproducten uit bijvoorbeeld de AWBZ. Contracten hebben meestal een lange looptijd. Juridisch gezien heeft dit model van aanbesteden zich nog niet bewezen.

Er is in deze monitor nagegaan in hoeverre deze ontwikkeling zich heeft voortgezet. Het aantal gemeenten dat in 2012 bestuurlijk heeft aanbesteed, is gestegen van 3 naar 12. Het betreft de gemeenten: Borsele, Dalfsen, Eindhoven, Hillegom, Lisse, Middelburg, Noordwijk, Noordwijkerhout, Raalte, Teylingen, Valkenswaard en Veere. De meeste gemeenten passen echter de klassieke Europese aanbestedingsprocedure toe, waarbij de hulp bij het huishouden een 2A-dienst is (64 procent). Gevolgd door de lichtere variant, waarbij de hulp bij het huishouden een 2B-dienst is (22 procent).

Gemeenten dienen te controleren of de kwaliteit van de geleverde hulp in het huishouden voldoet. Gemeenten kunnen dit op verschillende wijzen doen en blijken vaak een combinatie van monitoringswijzen te hanteren. Bijna alle deelnemende gemeenten (95 procent) zeggen de kwaliteit van de levering van de huishoudelijke hulp te toetsen tijdens het structurele overleg met de gecontracteerde zorgaanbieders en/of cliënten. Ook wordt er regelmatig een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd (84 procent). Op de derde plaats staan de managementrapportages die zorgaanbieders moeten overleggen, waaruit blijkt dat de afgesproken kwaliteitseisen zijn behaald (69 procent).

Ruim de helft van de gemeenten (57 procent) geeft aan dat de WMO-raad of -platform betrokken wordt bij de kwaliteitstoetsing. Geen enkele gemeente heeft aangegeven dat de kwaliteit van de hulp bij het huishouden tijdens een audit bij cliënten thuis wordt onderzocht.

WMO-vervoer en regiotaxi

Gemeenten zijn, conform de compensatieplicht in de WMO, verantwoordelijk om burgers met beperkingen te compenseren, zodat zij in staat zijn zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel en medemensen kunnen ontmoeten. Gemeenten kunnen daartoe vervoersvoorzieningen aanbieden. Dat kan via een collectieve voorziening waarvan meerdere burgers gebruik kunnen maken of via een individuele voorziening (in natura of via een PGB). Gemeenten dienen collectieve voorzieningen volgens de Europese richtlijnen aan te besteden. Regiotaxi's vallen onder de verantwoordelijkheid van een regionale OV-autoriteit (overheid, provincie of een groep gemeenten) die aanbestedingsplichtig is. Vaak wordt WMO-vervoer gezamenlijk met regiotaxi uitgevoerd en aanbesteed.

De kwaliteit van het WMO-vervoer en regiotaxi is in de afgelopen jaren nogal onderwerp van discussie geweest. Om de kwaliteit te verbeteren, heeft het landelijk project Grip op Vervoer kwaliteitseisen geformuleerd¹¹. FNV Vakcentrale, FNV Bondgenoten en ANBO hebben in 2010 onderzocht wat gebruikers vinden van bijvoorbeeld de veiligheid van het vervoer, wacht- en reistijden en de kwaliteit van de chauffeur/het vervoersbedrijf¹². Gebruikers hebben in dit onderzoek het WMO-vervoer en de regiotaxi gemiddeld het cijfer 5,4 gegeven. In deze monitor is aan gemeenten gevraagd welke kwaliteitseisen in 2012 in het aanbestedingsbestek zijn opgenomen.

¹¹ Project Grip op Vervoer (van juni 2010 tot juni 2011) is o.a. uitgevoerd door CG-raad, Programma VCP en ANBO. Het project is tot stand gekomen op initiatief van o.a. FNV-Bondgenoten en betrokken ministeries.

¹² *De contractvervoermeter - Wat vinden gebruikers van de regiotaxi en het WMO-vervoer in 2010?*, FNV, FNV-bondgenoten en ANBO.

Percentage gemeenten die kwaliteitseisen in het bestek hebben opgenomen

Kwaliteitseisen	Percentage gemeenten (2012)
De tijdigheid (vertrekken en aankomen)	78
De kwaliteit van de chauffeur/het vervoersbedrijf	76
Het veilig (rolstoel)vervoer	76
De informatievoorziening	73
De klachtenprocedure	77
De kennis van het vervoergebied	65
De informatie bij vertraging/terugbelservice	72

Veel gemeenten hebben meerdere eisen in het bestek opgenomen. Een aantal gemeenten heeft in dit onderzoek aangegeven dat zij niet aanbesteden, maar individuele vervoersvoorzieningen aanbieden. Verschillende gemeenten uit de provincie Noord-Holland hebben aangegeven dat dit te maken heeft met de terugtrekkende rol van de provincie, waardoor gemeenten het WMO-vervoer nu zelf moeten regelen.

Hoewel de aanbesteding in veel gevallen aan de provincie wordt overgelaten, blijven gemeenten eindverantwoordelijk voor de levering en kwaliteit van deze vervoersvoorzieningen aan burgers. De meeste gemeenten hanteren een combinatie van verschillende methoden voor de monitoring. Daarbij wordt voornamelijk gebruikgemaakt van managementrapportages, waaruit blijkt of afgesproken kwaliteitseisen zijn behaald (74 procent), gevolgd door het regelmatig overleggen met gecontracteerde vervoersaanbieders (73 procent) en ten slotte het houden van klanttevredenheidsonderzoeken onder cliënten (72 procent). Ten opzichte van de vorige editie is een lichte stijging te zien van het aantal gemeenten (van 19,7 naar 29 procent) dat tijdens een audit bij de aanbieders de kwaliteit van het vervoer onderzoekt (mystery guests).

Cliënten met een WMO-indicatie kunnen tegen gereduceerde tarieven gebruikmaken van de regiotaxi. Aan gemeenten is in deze monitor gevraagd of zij hierbij een inkomens- en of een kilometergrens hanteren. Een aanvrager met een inkomen boven de door de gemeente vastgestelde inkomensnorm, heeft dan geen recht op een gereduceerd tarief voor het gebruik van de regiotaxi. Dat geldt ook voor de aanvrager die meer kilometers reist dan het door de gemeente vastgestelde aantal.

Percentage gemeenten met een inkomens- en/of kilometergrens voor aanvraag van de regiotaxi

	Percentage gemeenten (2012)	Hoogte grens (gemiddeld)
Inkomensgrens	40,5	139 procent van de bijstandsnorm
Kilometergrens	26,7	1834 km op jaarbasis

Op 19 december 2011 en op 19 januari 2012 heeft de Centrale Raad van Beroep¹³ uitspraken gedaan, waaruit blijkt dat de WMO niet toestaat inkomensgrenzen te stellen aan de aanvraag van de regiotaxi. Dit geldt ook voor WMO-voorzieningen als een hulp in het huishouden of een scooter.

Volgens de Centrale Raad van Beroep gaat de WMO namelijk uit van een individuele toetsing van de compensatieplicht. Het hanteren van inkomensgrenzen past dan ook niet in de wet. Gemeenten zullen dan ook conform deze uitspraken, hun beleid moeten gaan herzien.

¹³LJN BU7263 en LJN BV1309.

Ondersteunende extramurale begeleiding

Mensen met lichte beperkingen krijgen vanaf 1 januari 2009 geen extramurale begeleiding uit de AWBZ meer. Zij moeten terecht in hun eigen netwerk of een beroep doen op ondersteuning via de WMO. Deze begeleidingsfunctie draagt eraan bij dat cliënten optimaal kunnen functioneren op het gebied van onder andere werk, wonen en zelfverzorging, door bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van dagbesteding of praktische hulp bij de administratie.

Uit het onderzoek van Research voor Beleid naar de gevolgen van deze beperktere toegang tot de AWBZ-begeleiding¹⁴ blijkt dat 20 procent van de cliënten na herindicatie geen begeleiding meer krijgt en 28 procent minder begeleiding ontvangt. Ook blijkt dat niet alle cliënten zelf zoeken naar alternatieven, omdat zij bijvoorbeeld niet weten hoe of waar ze moeten gaan zoeken en geen inzicht hebben in alternatieve ondersteuningsmogelijkheden. Niet alle cliënten hebben ten tijde van dit onderzoek dan ook de gewenste begeleiding gevonden. Om te voorkomen dat cliënten tussen wal en schip vallen, vindt de FNV dat gemeenten zich proactief zouden moeten opstellen door deze doelgroep op te sporen en ze te ondersteunen met een goed zorgaanbod.

In deze monitor is gevraagd welke maatregelen gemeenten specifiek vanaf 2009 hebben genomen om te voorkomen dat de doelgroep, die geen aanspraak meer kan doen op de AWBZ, tussen wal en schip valt. Uit de vorige editie bleek dat de meeste gemeenten nog geen specifiek beleid hadden geformuleerd. In deze editie zeggen bijna alle gemeenten meerdere maatregelen te hebben genomen.

Als het om het actief opsporen van de doelgroep gaat, heeft 45 procent van de gemeenten aangegeven dat zij via brieven en/of telefoon de doelgroep heeft benaderd. Een klein aantal gemeenten (14 procent) heeft de doelgroep actief opgespoord door huisbezoeken af te leggen. Van de gemeente kent 42 procent een gezamenlijke aanpak met instellingen, aanbieders en zorgverwijzers waarbij structurele oplossingen en/of nieuwe vormen van begeleiding zijn ontwikkeld. In 64 procent van de gemeenten worden cliënten doorverwezen naar het bestaand WMO-aanbod van de gemeente.

Op dit moment ligt er een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer¹⁵ waarbij de WMO wordt gewijzigd in verband met de volledige overheveling van de AWBZ-functies extramurale begeleiding en kortdurend verblijf¹⁶. Het kabinet beoogt deze wetswijziging in 2013 in te laten gaan. Omdat het nu ook de cliënten betreft met matige en zware beperkingen, worden gemeenten verantwoordelijk voor de participatie van een omvangrijke groep met complexe zorgvragen, zoals licht dementerende ouderen, psychiatrische patiënten en verstandelijk gehandicapten.

De FNV vindt het voor een soepele overgang en om te voorkomen dat cliënten tussen wal en schip vallen, belangrijk dat gemeenten zich tijdig voorbereiden op deze decentralisatie naar de WMO in 2013. Er is daarom gevraagd of gemeenten anticiperen op deze nieuwe wetswijziging. Gemeenten konden meerdere antwoorden geven.

¹⁴ Van AWBZ naar WMO; zoeken naar nieuwe vormen van ondersteuning. Onderzoek naar de gevolgen van de beperktere toegang tot AWBZ-begeleiding onder cliënten, gemeenten en aanbieders 2009- 2010, 9 december 2010, Research voor Beleid.

¹⁵ TK 2011-2012, 33 127.

¹⁶ Kortdurend verblijf in de AWBZ omvat logeren in een instelling gedurende drie etmalen per week indien de cliënt aangewezen is op permanent toezicht. Er moet daarnaast sprake zijn van ontlasting van degene die gebruikelijke zorg dan wel mantelzorg levert. Bron: TK 2011 – 2012, 33 127.

Anticipeert uw gemeente reeds op de plannen om de extramurale begeleiding vanaf 2013 te decentraliseren?

	Percentage gemeenten (2012)
De gemeente inventariseert de grootte en zorgbehoefte van de doelgroep, alsmede de gevolgen van de decentralisatie	85
De gemeente voert gesprekken met zorgaanbieders, cliënten(vertegenwoordigingen), regiogemeenten en/of anderen	82
De gemeente zet in op versterking van mantelzorg en vrijwilligerszorg	59
De gemeente zet in op versterking van collectieve voorzieningen	66
De gemeente ontwikkelt een visie of uitgangspunten met betrekking tot decentralisatie	81
De gemeente ontwikkelt nieuwe zorgarrangementen voor de doelgroep	37
De gemeente anticipeert hier (nog) niet op	2

Een ruime meerderheid van de gemeenten geeft aan dat zij zich al voorbereiden op de aankomende decentralisatie. Slechts drie gemeenten hebben geantwoord dat zij hier (nog) niet op anticiperen.

Ondersteuning mantelzorgers

Gemeenten zijn sinds de invoering van de WMO verantwoordelijk voor de ondersteuning van mantelzorgers. Gemeenten zijn vrij in de wijze waarop zij hier invulling aan geven. Ruim 2,6 miljoen burgers¹⁷ in Nederland zorgen voor een langere tijd (langer dan 3 maanden) en intensief voor hun zieke familieleden of vrienden. Deze mantelzorgers lopen kans overbelast te raken, vooral als ze de zorg moeten combineren met een baan of een gezin. Door hun inzet wordt minder een beroep gedaan op de formele zorg en voorzieningen. De druk op mantelzorgers wordt evenwel groter door onder meer de toenemende vergrijzing en doordat mensen steeds langer thuis blijven wonen.

Het ministerie van VWS, VNG en de Vereniging van Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk hebben basisfuncties¹⁸ geformuleerd waarmee zij een bijdrage leveren aan het formuleren en organiseren van mantelzorgondersteuning door gemeenten. Een van de geformuleerde uitgangspunten is dat mantelzorgers eigen regie en keuzemogelijkheden moeten kunnen hebben. Mantelzorgers dienen ook betrokken te worden bij de WMO-aanvraag van degene die zij verzorgen, waarbij onder meer gevraagd wordt naar de behoefte aan ondersteuning. Mantelzorg kan zo intensief zijn dat er zich participatieproblemen kunnen voordoen. Door mantelzorgers als direct belanghebbende voor de compensatieplicht aan te merken in de verordening¹⁹, kunnen zij op eigen naam voorzieningen aanvragen. Zo zouden zij bijvoorbeeld in aanmerking kunnen komen voor hulp in het huishouden of kinderopvang. Aan gemeenten is gevraagd welke vorm van mantelzorgondersteuning in 2012 van toepassing is.

¹⁷ Bron: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/mantelzorg>.

¹⁸ Handreiking *Basisfuncties – lokale ondersteuning vrijwilligerswerk en mantelzorg*.

¹⁹ In de memorie van toelichting van de modelverordening WMO (2010) benoemt de VNG mantelzorgers als belanghebbenden voor de compensatieplicht. Op dit moment ligt er een wetswijziging in de Tweede Kamer met een voorstel waardoor mantelzorgers geen beroep meer kunnen doen op de compensatieplicht (TK 2011-2012, 33 127).

Vormen van mantelzorgondersteuning

		Percentage gemeenten (2012)
Mantelzorgers worden betrokken bij de WMO-aanvraag van degene die zij verzorgen, waarbij ook gevraagd wordt naar de behoefte aan mantelzorgondersteuning	Standaard	53
	In sommige gevallen	45
Mantelzorgers kunnen uit het ondersteuningsaanbod van de gemeente, zelf kiezen welke ondersteuning zij nodig de gemeente, zelf kiezen welke ondersteuning zij nodig hebben		70
Mantelzorgers kunnen zelf ook aanspraak maken op de compensatieplicht de compensatieplicht		28

Een ruime meerderheid van de gemeenten zegt dat mantelzorgers zelf kunnen kiezen uit het aanbod van de gemeente welke ondersteuning zij nodig hebben. In ongeveer de helft van de gemeenten worden mantelzorgers betrokken bij de aanvraag van degene die zij verzorgen en wordt ook aan hen gevraagd of zij ondersteuning nodig hebben. Maar weinig gemeenten maken gebruik van de mogelijkheid om mantelzorgers een aanspraakrecht te geven op de compensatieplicht.

In bijlage 2 zijn de scores van gemeenten op dit onderdeel opgenomen (indicator 10).

WMO-cliëntenparticipatie

Gemeenten zijn verplicht burgers en belanghebbenden te betrekken bij de voorbereiding van het WMO-beleid. Dat kunnen ze op verschillende manieren doen. Veelal wordt dit vormgegeven via cliëntenparticipatie, bijvoorbeeld via een WMO-raad. De FNV vindt het van belang dat een WMO-raad of -platform mee kan denken of invloed heeft op het beleidsproces en dat zij ook vroegtijdig bij het beleidsproces worden betrokken zodat invloed nog mogelijk is.

In deze monitor is gevraagd op welke wijze gemeenten de WMO-cliëntenparticipatie hebben geregeld.

Hoe is de WMO-cliëntenparticipatie geregeld?

	Percentage gemeenten (2012)
De gemeente bepaalt de agenda voor de besluitvorming grotendeels zelf, maar ziet de WMO-raad wel als gesprekspartner. De gemeente verplicht zich echter geheel niet om iets met de mening/het advies van de WMO-raad te doen	20
De gemeente maakt samen met de WMO-raad de agenda en zij mogen ook problemen en oplossingen aandragen. De gemeente committeert zich om iets met de mening/het advies van de WMO-raad te doen, c.q. slechts goed beargumenteerd daarvan af te wijken	71
De gemeente en de WMO-raad stellen samen de agenda op en zoeken samen naar oplossingen. De gemeente verplicht zich te houden aan de gezamenlijke oplossingen	3

De invloedsmogelijkheden van een WMO-raad of -platform is in 20 procent van de gemeenten beperkter dan in de meeste gemeenten. Slechts in vier gemeenten (3 procent); Doesburg, Emmen, Menterwolde en Oude IJsselstreek, heeft de WMO-raad of -platform een meer coproducerende rol.

Om als WMO-raad of -platform goed te kunnen functioneren, zijn goede faciliteiten van belang. Aan gemeenten is gevraagd welke faciliteiten beschikbaar worden gesteld.

In de meeste gemeenten heeft de raad of platform een eigen budget (83 procent). Daarnaast krijgt meer dan de helft professionele (ambtelijke) ondersteuning (57 procent). In minder dan de helft van de deelnemende gemeenten krijgen raden of platforms (kantoor)ruimte en kantoorfaciliteiten (49 procent), scholing (45 procent) en een financiële vergoeding (38 procent).

Landelijk beleid

Aan gemeenten is gevraagd in hoeverre het landelijk beleid belemmerend werkt bij de uitvoering van het WMO-beleid.

- Er zijn klachten over de aankomende decentralisatie van AWBZ-begeleiding naar de WMO. Gemeenten geven aan dat de voorbereidingstijd te kort is. Tevens klagen gemeenten over de terughoudendheid van het zorgkantoor en het CIZ als het om het aanleveren van de vereiste persoonsgegevens gaat. Dit betreft ook de gevallen waarbij de cliënt, in het kader van de privacywetgeving, heeft toegestemd in de persoonsgegevensoverdracht. Dit belemmert gemeenten in het proactief oppakken van de decentralisatie.
- Er wordt fors bezuinigd door het rijk, waardoor er minder budget is om de WMO goed te kunnen uitvoeren. Van gemeenten wordt meer gevraagd voor minder geld.
- Nieuwe wet- en regelgeving en de financiële consequenties daarvan zijn vaak te laat formeel bekend. Gemeenten hebben daardoor te weinig tijd om dit binnen het beschikbare budget te kunnen implementeren. Dit speelt vooral bij de kleinere gemeenten met minder ambtenaren.
- Verschillende gemeenten geven aan dat ze graag (een deel van) het eigen vermogen van de WMO-aanvrager willen betrekken bij de aanvraag van een WMO-voorziening. Dit is evenwel niet wettelijk toegestaan.

Bijlage 1

De rol van politieke partijen

Er is nagegaan in hoeverre de score op de verschillende indicatoren samenhangt met de samenstelling van de gemeenteraad (voor een toelichting op de indicatoren zie bijlage 2). Dit levert het onderstaande beeld op.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Totaal
CDA				–							–
D66											
GroenLinks			++	+							+
PvdA											
SP	+			++							++
VVD							+	–			

Alle genoemde verbanden zijn statistisch significant, ten minste op $p < 0,05$ niveau (- of +) of $p > 0.01$ niveau (– – of ++). Om misverstanden te voorkomen, moet worden benadrukt dat de gevonden verbanden niet noodzakelijk iets zeggen over oorzaak en gevolg. De bedoeling van de analyse is om inzichtelijk te maken in hoeverre de verschillende politieke partijen medeverantwoordelijkheid dragen voor een sociaal beleid.

Bijlage 2

Gegevenstabel gemeenten

In de volgende tabellen worden de indicatorescores per gemeente vermeld. De manier waarop de betreffende indicatoren zijn berekend, wordt hieronder toegelicht. In de toelichting wordt verwezen naar de vragen waar de gegevens aan zijn ontleend. De betreffende vragenlijsten zijn op aanvraag beschikbaar.

Wanneer gegevens op geaggregeerd niveau zijn aangeleverd, zijn de totaalscores ook gezamenlijk berekend. De berekende scores zijn ter controle aan de betreffende gemeenten voorgelegd.

Waarom 0 punten?

In sommige gevallen heeft een gemeente 0 punten ontvangen voor een bepaalde indicator. Dit wil niet per se zeggen dat de gemeente op dat onderdeel een slecht beleid voert. Het kan ook betekenen dat de benodigde gegevens niet zijn aangeleverd, waardoor geen score kon worden berekend. Soms is de reden dat de gemeente de vragenlijst heeft laten invullen door een gemeenschappelijke sociale dienst (ISD) die niet over alle gegevens beschikte. Soms ook zijn bepaalde onderdelen niet ingevuld door andere oorzaken, bijvoorbeeld doordat de betreffende medewerker geen tijd had. In sommige gevallen geven gemeenten aan dat bepaalde gegevens niet uit hun systeem te halen zijn.

De FNV hecht veel belang aan een transparante verantwoording over het gemeentelijk beleid. Bij de berekening van de indicatoren is ervoor gekozen om gemeenten die de moeite hebben genomen om gegevens aan te leveren daarvoor te belonen ten opzichte van gemeenten die - om welke reden ook - bepaalde gegevens niet hebben kunnen aanleveren.

Werk

- Indicator 1: Duurzame uitstroom (vraag 9). Tot welk moment worden deelnemers aan re-integratietrajecten gevolgd in 2012? Minimaal 6 maanden = 5 punten; minimaal 12 maanden = 10 punten.
- Indicator 2: Maximale aantal maanden werken met behoud van uitkering (vraag 12). Wat is in de gemeente het maximale aantal maanden (inclusief proeftijd) dat iemand te werk kan worden gesteld met behoud van uitkering? 3-6 maanden = 5 punten; 0 maanden = 10 punten.
- Indicator 3: Bonus/toeslag bij werken met behoud van uitkering (vraag 13). Krijgen mensen die met behoud van uitkering werken een bonus of toeslag op hun uitkering? 'Ja, maar lager dan het minimumloon' = 5 punten; 'Ja, aanvulling tot het minimumloon' = 10 punten.
- Indicator 4: Beleid bereiken niet-melders onder jongeren (vraag 20). Heeft uw gemeente specifiek beleid voor het bereiken van de groep niet-melders onder jongeren? 'Ja, telefonisch contact' of 'Ja, huisbezoeken' = 5 punten; 'Ja, bestandskoppelingen' = 10 punten.

Inkomen

- Indicator 5: Wachtijd aanvraag bijstandsuitkering (vraag 5). Hoeveel tijd zat er in 2010 gemiddeld tussen het moment waarop een bijstandsuitkering werd aangevraagd en het moment waarop hierover een besluit werd genomen? 0-27 kalenderdagen = 10 punten; 28-41 = 5 punten.
- Indicator 6: Samengestelde indicator over de langdurigheidstoeslag (vraag 7 en vraag 10). Recht is langdurigheidstoeslag na maximaal 3 jaar = 5 punten. Als gemeenten zowel bijstandsgerechtigden, alsook voor zover te achterhalen niet-bijstandsgerechtigden actief wijzen op de langdurigheidstoeslag = 5 punten.

Indicator 7: Versnelde beschikkingsprocedure bijzondere bijstand (vraag 18). Hanteert uw gemeente in 2012 een versnelde procedure om aanvragers van bijzondere bijstand snel een (voorlopige) beschikking te kunnen geven? 'Ja, voor (bijna) alle aanvragers = 10 punten; 'Ja, voor specifieke categorieën' = 5 punten.

Zorg

Indicator 8: Maximaal tarief huishoudelijke zorg HH1 (vraag 9). Welke uurtarieven worden gehanteerd voor het type hulp bij het huishouden I? €21 - €21,99 = 5 punten; minstens €22- = 10 punten.

Indicator 9: Goed werkgeverschap van zorgaanbieders (vraag 13). Gemeente hanteert een van de drie criteria zoals genoemd in antwoordcategorie 1, 2 en 4 = 5 punten; gemeente hanteert minimaal twee van de drie criteria zoals genoemd in antwoordcategorie 1, 2 en 4 = 10 punten. (Zie voor de antwoordcategorieën 1, 2 en 4 de tabel op pagina 38.)

Indicator 10: Samengestelde indicator over ondersteuning aan mantelzorgers (vraag 23, vraag 24 en vraag 25). 'Ja, (dit is standaard)' bij één van de drie vragen = 5 punten. 'Ja, (dit is standaard)' bij minstens twee van de drie vragen = 10 punten.

Gemeenten	Totaalscore	Indicator 1: Duurzame uitstroom	Indicator 2: Maximale aantal maanden werken met behoud van uitkering	Indicator 3: Bonus/toeslag bij werken met behoud van uitkering	Indicator 4: Beleid bereiken niet-melders onder jongeren	Totaal Werk	Indicator 5: Wachtijd	Indicator 6: Langdurigheidstoelag	Indicator 7: Versnelde beschikkings-procedure bijzondere bijstand	Totaal Inkomen	Indicator 8: Tarief thuiszorg	Indicator 9: Goed werkgeverschap zorgaanbieders	Indicator 10: Mantelzorgers	Totaal Zorg
's-Gravenhage	45	5	0	5	0	10	5	10	0	15	0	10	10	20
's-Hertogenbosch	60	5	5	0	0	10	5	10	5	20	10	10	10	30
Aa en Hunze	45	5	0	5	10	20	5	10	5	20	5	0	0	5
Aalten	45	10	5	5	0	20	5	10	0	15	0	10	0	10
Achtkarspelen	20	0	5	0	5	10	0	5	5	10	0	0	0	0
Alblasserdam	45	0	5	0	0	5	10	10	0	20	0	10	10	20
Alkmaar	45	5	5	0	10	20	10	5	0	15	0	10	0	10
Almelo	50	5	5	5	5	20	10	5	5	20	0	5	5	10
Alphen aan den Rijn	35	0	0	0	0	0	5	5	5	15	10	0	10	20
Ameland	40	0	0	0	0	0	10	5	0	15	10	10	5	25
Amersfoort	50	0	0	5	10	15	10	5	5	20	0	5	10	15
Amstelveen	45	5	5	0	0	10	5	5	0	10	5	10	10	25
Amsterdam	45	5	5	0	0	10	0	5	0	5	10	10	10	30
Anna Paulowna*	40	5	5	0	0	10	10	10	10	30	0	0	0	0
Apeldoorn	65	0	0	5	10	15	10	10	10	30	10	0	10	20
Arnhem	60	0	0	5	5	10	5	10	5	20	10	10	10	30
Assen	40	5	0	5	10	20	5	10	5	20	0	0	0	0
Baarle-Nassau	40	5	5	5	0	15	5	10	0	15	0	0	10	10
Baarn	45	5	0	0	0	5	5	10	0	15	10	5	10	25
Beemster	45	5	10	0	0	15	10	10	0	20	5	5	0	10
Bellingwedde	70	5	5	0	10	20	5	10	10	25	5	10	10	25
Bergen NH	20	5	10	0	0	15	0	5	0	5	0	0	0	0
Bergen op Zoom	35	5	5	0	0	10	10	5	10	25	0	0	0	0
Berkelland	25	5	5	0	0	10	0	5	0	5	0	5	5	10
Bernheze	40	5	0	5	10	20	5	10	5	20	0	0	0	0
Best	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	5	5	15
Binnenmaas	25	5	5	5	0	15	0	5	5	10	0	0	0	0
Blaricum	30	5	5	0	0	10	5	10	5	20	0	0	0	0
Borger-Odoorn	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	10	15
Borsele	35	5	5	0	0	10	5	5	0	10	0	5	10	15
Boxmeer	25	5	5	0	0	10	10	5	0	15	0	0	0	0
Bronckhorst	35	5	5	0	0	10	5	5	0	10	0	5	10	15
Bunschoten	40	5	5	0	0	10	10	10	0	20	0	10	0	10
Dalfsen	40	0	5	0	0	5	10	10	0	20	10	0	5	15
De Ronde Venen	15	5	0	0	0	5	5	5	0	10	0	0	0	0
Delft	45	5	0	0	10	15	5	5	5	15	10	0	5	15

Gemeenten	Totaalscore	Indicator 1: Duurzame uitstroom	Indicator 2: Maximale aantal maanden werken met behoud van uitkering	Indicator 3: Bonus/toeslag bij werken met behoud van uitkering	Indicator 4: Beleid bereiken niet-melders onder jongeren	Totaal Werk	Indicator 5: Wachtijd	Indicator 6: Langdurigheidstoeslag	Indicator 7: Versnelde beschikkings-procedure bijzondere bijstand	Totaal Inkomen	Indicator 8: Tarief thuiszorg	Indicator 9: Goed werkgeverschap zorgaanbieders	Indicator 10: Mantelzorgers	Totaal Zorg
Den Helder	35	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	10	20
Doesburg	55	10	0	0	0	10	5	10	5	20	10	10	5	25
Doetinchem	65	5	0	5	10	20	10	10	5	25	0	10	10	20
Dordrecht	45	0	5	0	0	5	10	10	0	20	0	10	10	20
Echt-Susteren	40	5	5	0	0	10	0	5	10	15	10	0	5	15
Eemnes	30	5	5	0	0	10	5	10	5	20	0	0	0	0
Eijsden-Margraten	10	0	0	0	0	0	5	5	0	10	0	0	0	0
Eindhoven	60	5	5	0	10	20	10	5	0	15	10	10	5	25
Emmen	35	5	0	0	0	5	5	5	0	10	5	10	5	20
Enkhuizen	45	10	0	0	0	10	5	5	5	15	0	10	10	20
Etten-Leur	45	0	0	0	0	0	10	10	5	25	0	10	10	20
Ferwerderadiel	25	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	0	10
Franekeradeel	25	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	0	10
Gaasterlân-Sleat	15	5	0	0	10	15	0	0	0	0	0	0	0	0
Geertruidenberg	30	5	5	0	0	10	5	5	0	10	0	0	10	10
Geldrop-Mierlo	5	0	0	0	0	0	0	5	0	5	0	0	0	0
Goedereede	25	10	5	0	0	15	5	5	0	10	0	0	0	0
Goirle	20	0	0	0	0	0	10	10	0	20	0	0	0	0
Graft-De Rijp	35	5	10	0	0	15	10	10	0	20	0	0	0	0
Groningen	40	10	0	5	0	15	5	0	10	15	0	10	0	10
Gulpen-Wittem	10	0	0	0	0	0	5	5	0	10	0	0	0	0
Hardenberg	40	0	0	0	0	0	10	5	0	15	10	5	10	25
Haren	35	0	0	0	10	10	5	5	0	10	5	5	5	15
Harenkarspel	40	5	5	0	0	10	10	10	10	30	0	0	0	0
Harlingen	25	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	0	10
Heemskerk	70	5	5	10	0	20	10	10	5	25	10	10	5	25
Heerhugowaard	50	5	0	0	10	15	10	10	10	30	0	0	5	5
Heerlen	75	10	5	0	10	25	10	10	5	25	10	5	10	25
Heeze-Leende	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	10
Heiloo	50	5	10	0	10	25	5	10	5	20	0	0	5	5
Helmond	35	5	0	0	10	15	5	0	0	5	10	0	5	15
Hendrik-Ido-Ambacht	45	0	5	0	0	5	10	10	0	20	0	10	10	20
Hengelo	45	5	5	5	0	15	10	10	0	20	0	10	0	10
Het Bildt	25	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	0	10
Heusden	55	5	0	5	10	20	5	5	0	10	10	5	10	25
Hillegom	55	5	0	5	0	10	5	10	5	20	5	10	10	25

Gemeenten	Totaalscore	Indicator 1: Duurzame uitstroom	Indicator 2: Maximale aantal maanden werken met behoud van uitkering	Indicator 3: Bonus/toeslag bij werken met behoud van uitkering	Indicator 4: Beleid bereiken niet-melders onder jongeren	Totaal Werk	Indicator 5: Wachtijd	Indicator 6: Langdurigheidstoeslag	Indicator 7: Versnelde beschikkings-procedure bijzondere bijstand	Totaal Inkomen	Indicator 8: Tarief thuiszorg	Indicator 9: Goed werkgeverschap zorgaanbieders	Indicator 10: Mantelzorgers	Totaal Zorg
Hoogeveen	45	5	0	0	0	5	5	5	5	15	5	10	10	25
Hoogezand-Sappemeer	10	0	0	0	0	0	5	5	0	10	0	0	0	0
Horst aan de Maas	35	0	0	0	0	0	0	10	0	10	10	5	10	25
Huizen	60	5	5	0	0	10	5	10	5	20	10	10	10	30
Kaag en Braassem	40	10	0	0	0	10	0	5	0	5	5	10	10	25
Kerkrade	45	0	0	5	0	5	5	5	0	10	10	10	10	30
Kollumerland c.a.	20	0	5	0	5	10	0	5	5	10	0	0	0	0
Korendijk	25	5	5	5	0	15	0	5	5	10	0	0	0	0
Laarbeek	35	10	0	5	0	15	0	5	0	5	5	0	10	15
Landerd	35	5	5	0	0	10	10	5	5	20	5	0	0	5
Landsmeer	5	5	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Langedijk	45	0	10	0	5	15	10	5	0	15	0	10	5	15
Laren	30	5	5	0	0	10	5	10	5	20	0	0	0	0
Leek	50	5	5	0	10	20	10	5	5	20	5	5	0	10
Leeuwarden	60	10	5	0	10	25	0	0	5	5	10	10	10	30
Leeuwarderadeel	25	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	0	10
Leiderdorp	5	0	0	0	0	0	0	0	5	5	0	0	0	0
Leidschendam-Voorburg	15	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	0	0	0
Lelystad	20	0	0	0	0	0	5	5	0	10	5	0	5	10
Lemsterland	15	5	0	0	10	15	0	0	0	0	0	0	0	0
Lisse	55	5	0	5	0	10	5	10	5	20	5	10	10	25
Littenseradiel	15	5	0	0	10	15	0	0	0	0	0	0	0	0
Maasgouw	40	5	5	0	0	10	5	5	5	15	10	5	0	15
Maassluis	20	5	0	0	0	5	5	10	0	15	0	0	0	0
Maastricht	65	10	0	5	10	25	5	10	0	15	10	10	5	25
Marum	60	5	5	0	10	20	10	10	5	25	0	5	10	15
Menameradiel	25	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	0	10
Menterwolde	65	10	0	10	10	30	5	10	10	25	5	0	5	10
Meppel	55	5	5	0	5	15	5	10	5	20	5	10	5	20
Middelburg	35	5	0	0	0	5	10	5	5	20	5	0	5	10
Middelharnis	40	5	5	0	0	10	5	10	0	15	10	0	5	15
Midden-Delfland	40	5	5	0	0	10	10	0	0	10	10	5	5	20
Montfoort	60	5	0	5	0	10	5	10	5	20	10	10	10	30
Nederweert	55	5	5	5	0	15	0	10	10	20	10	5	5	20
Niedorp*	40	5	5	0	0	10	10	10	10	30	0	0	0	0
Nieuwkoop	15	10	0	0	0	10	0	5	0	5	0	0	0	0

Gemeenten	Totaalscore	Indicator 1: Duurzame uitstroom	Indicator 2: Maximale aantal maanden werken met behoud van uitkering	Indicator 3: Bonus/toeslag bij werken met behoud van uitkering	Indicator 4: Beleid bereiken niet-melders onder jongeren	Totaal Werk	Indicator 5: Wachtijd	Indicator 6: Langdurigheidstoeslag	Indicator 7: Versnelde beschikkings-procedure bijzondere bijstand	Totaal Inkomen	Indicator 8: Tarief thuiszorg	Indicator 9: Goed werkgeverschap zorgaanbieders	Indicator 10: Mantelzorgers	Totaal Zorg
Nijmegen	35	0	0	0	5	5	5	10	0	15	5	5	5	15
Noordenveld	40	5	5	0	10	20	10	5	5	20	0	0	0	0
Noordwijk	55	5	0	5	0	10	5	10	5	20	5	10	10	25
Noordwijkerhout	55	5	0	5	0	10	5	10	5	20	5	10	10	25
Nuenen c.a.	50	0	5	0	0	5	10	5	0	15	10	10	10	30
Nuth	50	10	5	5	0	20	5	5	5	15	10	0	5	15
Oldambt	60	5	5	5	10	25	10	0	5	15	5	10	5	20
Oost Gelre	35	5	5	0	0	10	0	5	0	5	0	10	10	20
Opsterland	35	5	0	0	0	5	10	10	0	20	0	0	10	10
Oss	55	5	5	0	5	15	0	10	10	20	0	10	10	20
Oud-Beijerland	25	5	5	5	0	15	0	5	5	10	0	0	0	0
Oude IJsselstreek	45	10	5	5	0	20	5	5	0	10	5	5	5	15
Ouder-Amstel	25	5	5	5	0	15	0	10	0	10	0	0	0	0
Oudewater	60	5	0	5	0	10	5	10	5	20	10	10	10	30
Papendrecht	45	0	5	0	0	5	10	10	0	20	0	10	10	20
Pekela	70	5	5	0	10	20	5	10	10	25	5	10	10	25
Raalte	30	5	0	5	0	10	5	5	0	10	0	5	5	10
Rheden	20	5	0	0	0	5	0	0	0	0	5	0	10	15
Rijnwoude	15	10	0	0	0	10	0	5	0	5	0	0	0	0
Roermond	45	5	0	0	0	5	5	5	10	20	10	0	10	20
Rotterdam	45	5	5	0	10	20	5	0	0	5	10	0	10	20
Schermer	35	5	10	0	0	15	10	10	0	20	0	0	0	0
Schijndel	40	5	0	5	10	20	5	10	5	20	0	0	0	0
Simpelveld	45	10	5	5	0	20	0	0	0	0	10	10	5	25
Sint-Michielsgestel	65	5	0	5	10	20	5	10	5	20	10	10	5	25
Sint-Oedenrode	45	5	0	0	0	5	10	10	0	20	5	5	10	20
Sittard-Geleen	35	0	0	5	5	10	0	5	0	5	10	0	10	20
Skarsterlân	30	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	5	15
Sliedrecht	45	0	5	0	0	5	10	10	0	20	0	10	10	20
Smallingerland	65	5	0	5	10	20	10	10	10	30	0	5	10	15
Son en Breugel	20	0	5	0	0	5	5	5	5	15	0	0	0	0
Stadskanaal	40	0	5	0	5	10	5	5	0	10	0	10	10	20
Steenbergen	55	0	5	0	0	5	10	10	5	25	10	10	5	25
Strijen	25	5	5	5	0	15	0	5	5	10	0	0	0	0
Súdwest Fryslân	20	5	0	0	10	15	0	0	0	0	0	0	5	5
Terschelling	25	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	0	10

Gemeenten	Totaalscore	Indicator 1: Duurzame uitstroom	Indicator 2: Maximale aantal maanden werken met behoud van uitkering	Indicator 3: Bonus/toeslag bij werken met behoud van uitkering	Indicator 4: Beleid bereiken niet-melders onder jongeren	Totaal Werk	Indicator 5: Wachtijd	Indicator 6: Langdurigheidstoelage	Indicator 7: Versnelde beschikkings-procedure bijzondere bijstand	Totaal Inkomen	Indicator 8: Tarief thuiszorg	Indicator 9: Goed werkgeverschap zorgaanbieders	Indicator 10: Mantelzorgers	Totaal Zorg
Teylingen	55	5	0	5	0	10	5	10	5	20	5	10	10	25
Tynaarlo	60	5	0	5	10	20	5	10	5	20	10	0	10	20
Tytsjerksteradiel	55	0	0	5	0	5	10	10	10	30	0	10	10	20
Uitgeest	20	0	0	0	0	0	10	10	0	20	0	0	0	0
Utrecht	45	5	0	10	0	15	5	10	0	15	10	5	0	15
Vaals	30	0	0	0	0	0	5	5	0	10	10	0	10	20
Valkenswaard	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	0	5	15
Veendam	70	5	5	0	10	20	5	10	10	25	5	10	10	25
Veere	40	5	0	0	0	5	10	5	5	20	5	0	10	15
Veghel	60	5	0	5	10	20	5	10	5	20	5	5	10	20
Veldhoven	45	0	0	0	0	0	10	0	5	15	10	10	10	30
Velsen	45	5	0	0	0	5	5	10	0	15	10	5	10	25
Venlo	40	5	5	0	0	10	0	10	0	10	10	5	5	20
Vlaardingenv	45	5	0	0	0	5	5	10	5	20	0	10	10	20
Vlagtwedde	55	5	0	10	0	15	10	10	5	25	0	10	5	15
Vlieland	25	0	0	0	0	0	10	5	0	15	0	10	0	10
Voerendaal	20	10	5	5	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0
Waalwijk	40	5	0	5	10	20	5	5	5	15	0	0	5	5
Waddinxveen	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	0	10	20
Weesp	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	5	5	20
Werkendam	45	5	5	0	0	10	5	10	0	15	5	5	10	20
Westervoort	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	5
Westvoorne	60	5	5	0	0	10	5	10	10	25	10	10	5	25
Wieringen*	40	5	5	0	0	10	10	10	10	30	0	0	0	0
Wieringermeer*	40	5	5	0	0	10	10	10	10	30	0	0	0	0
Winterswijk	15	5	5	0	0	10	0	5	0	5	0	0	0	0
Woerden	60	5	0	5	0	10	5	10	5	20	10	10	10	30
Woudenberg	25	0	0	0	0	0	0	5	0	5	10	5	5	20
Woudrichem	40	5	5	0	0	10	5	10	0	15	5	5	5	15
Zandvoort	55	0	0	10	0	10	10	10	5	25	0	10	10	20
Zederik	10	5	5	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0
Zeevang	35	5	10	0	0	15	10	10	0	20	0	0	0	0
Zijpe	40	5	5	0	0	10	10	10	10	30	0	0	0	0
Zoetermeer	65	10	5	0	0	15	5	10	5	20	10	10	10	30
Zuidplas	15	5	0	0	0	5	0	10	0	10	0	0	0	0
Zundert	15	5	5	0	0	10	0	5	0	5	0	0	0	0

Gemeenten	Totaalscore	Indicator 1: Duurzame uitstroom	Indicator 2: Maximale aantal maanden werken met behoud van uitkering	Indicator 3: Bonus/toeslag bij werken met behoud van uitkering	Indicator 4: Beleid bereiken niet-melders onder jongeren	Totaal Werk	Indicator 5: Wachtijd	Indicator 6: Langdurigheidstoeslag	Indicator 7: Versnelde beschikkings-procedure bijzondere bijstand	Totaal Inkomen	Indicator 8: Tarief thuiszorg	Indicator 9: Goed werkgeverschap zorgaanbieders	Indicator 10: Mantelzorgers	Totaal Zorg
Zwijndrecht	45	0	5	0	0	5	10	10	0	20	0	10	10	20
Zwolle	45	0	5	0	5	10	10	10	0	20	5	0	10	15

* De gemeenten Anna Paulowna, Niedorp, Wieringen en Wieringermeer zijn per 1 januari 2012 gefuseerd tot de gemeente Hollands Kroon, maar als gevolg van de eerdere gegevensverzameling apart vermeld in het rapport.

